

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ฝึกอบรมการทำแผนที่ทางสังคม
เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับแกนนำนักวิจัย
และองค์กรภาคี”

โดย นายนิติศักดิ์ โตนิติ

เดือนสิงหาคม พ.ศ.2551

สม. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
เลขที่ ๑๐๖๐
วันที่ 16 ก.ย. 2551

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ฝึกอบรมการทำแผนที่ทางสังคม
เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับแกนนำนักวิจัย
และองค์กรภาคี”

โดย นายนิติศักดิ์ ไตนิติ

เดือนสิงหาคม พศ.2551

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ฝึกอบรมการทำแผนที่ทางสังคม
เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับแกนนำนักวิจัย
และองค์กรภาคี”

หัวหน้าโครงการ

นายนิติศักดิ์ โตนิติ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	ก
คำนำ	ข
 ส่วนที่ 1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดทำแผนที่ทางสังคม	
ความเป็นมา	1
วัตถุประสงค์	1
กระบวนการ	1
กลุ่มเป้าหมาย	2
งบประมาณ	2
ระยะเวลาดำเนินงาน	2
ผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน	2
สถานที่ติดต่อ	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับการฝึกอบรม	3
 ส่วนที่ 2 การดำเนินงานฝึกอบรมการจัดทำแผนที่ทางสังคม	
กำหนดการ	4
ความคาดหวัง	4
กิจกรรมนำเข้าสู่ทเรียนครั้งที่ 1	4
กิจกรรมนำเข้าสู่ทเรียนครั้งที่ 2	6
เติมเต็มการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่ทางสังคม	7
ตัวอย่างการจัดทำแผนที่ทางสังคม	20
ผลการจัดทำแผนที่ทางสังคมรายพื้นที่	26
บททวนจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	48
รายชื่อผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 1	48
รายชื่อผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 2	49

ส่วนที่ 3 สรุปทบทวนจากการฝึกอบรม

ประสบการณ์การทำแผนที่ทางสังคม เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ กรณีนำร่อง : แผนที่ทางสังคมแม่แจ่มตอนบน

แนวทางในการจัดทำแผนที่ทางสังคมพื้นที่แม่แจ่มตอนบน 51

ส่วนที่ 4 ภาคผนวก

สรุปการแลกเปลี่ยนพูดคุยการจัดทำแผนที่ทางสังคมพื้นที่แม่แจ่มตอนบน ครั้งที่ 1 55

สรุปการแลกเปลี่ยนพูดคุยการจัดทำแผนที่ทางสังคมพื้นที่แม่แจ่มตอนบน ครั้งที่ 2 57

สรุปการแลกเปลี่ยนพูดคุยการจัดทำแผนที่ทางสังคมพื้นที่แม่แจ่มตอนบน ครั้งที่ 3 61

คำนำ

การฝึกอบรมการจัดทำแผนที่ทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับแกนนำนักวิจัยและองค์กรภาคี เป็นกลไกการหนุนเสริมศักยภาพแก่นักวิจัย ภายใต้กระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดทักษะความรู้ ความสามารถ ในด้านการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ ได้แก่ ประเด็นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่เน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ลุล่วงไปได้ดี ด้วยความร่วมมือของผู้เข้าร่วมทั้งที่เป็นแกนนำนักวิจัย องค์กรภาคี ทีมกระบวนการ และหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดบทเรียนอันมีคุณค่าและความหมาย ต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความสามารถในการจัดทำแผนที่ทางสังคม ให้เกิดความเข้าใจ และเชื่อมโยงข้อมูลสัมพันธ์กัน

นิติศักดิ์ โตนิติ

พี่เลี้ยงงานวิจัยในพื้นที่ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

มกราคม 2551

กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแผนที่ทางสังคม
(เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับแกนนำนักวิจัยและองค์กรภาคี)

ความเป็นมา

การฝึกอบรมการทำแผนที่ทางสังคม (Social Mapping) เป็นการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่ช่วยสะท้อนภาพความสัมพันธ์ของผู้คน ความสามารถ เรื่องราวที่เป็นจุดสนใจร่วมของชุมชน เพื่อเป็นตัวช่วยในการวางแผนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การฝึกอบรมการทำแผนที่ทางสังคม (Social Mapping) แก่แกนนำนักวิจัยและองค์กรภาคี ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกัน ผ่านการถ่ายทอดประสบการณ์ และการจัดทำแผนที่ทางสังคมแผนที่ทางสังคม (Social Mapping) ในระดับโครงการของแต่ละโครงการ

วัตถุประสงค์

1. สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สำหรับแกนนำทีมวิจัย และองค์กรภาคี ด้วยเครื่องมือแผนที่ทางสังคม (Social Mapping)
2. พัฒนาทักษะการจัดทำแผนที่ทางสังคม (Social Mapping) สำหรับแกนนำทีมวิจัย และองค์กรภาคี ให้สามารถใช้เครื่องมือแผนที่ทางสังคมในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการ

- จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 - ครั้งที่ 1 เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์และแนวทางในการทำแผนที่ทางสังคม
 - แต่ละโครงการ จัดทำแผนที่ทางสังคมของโครงการ
 - ครั้งที่ 2 นำแผนที่ทางสังคมซึ่งแต่ละโครงการจัดทำขึ้นกลับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมร่วมกัน
- สรุปการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยแบ่งบทบาทให้แต่ละโครงการมีส่วนร่วมในการสังเคราะห์ สรุปบทเรียนจากการฝึกอบรม “ประสบการณ์การทำแผนที่ทางสังคม เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มที่ 1

จำนวน 25 คน

1. ทีมวิจัยบ้านม่อนบ่อเฮาะ (บ้านมั่นคง) จำนวน 3 คน
2. ทีมวิจัยบ้านป่าแดด จำนวน 3 คน
3. ทีมวิจัยโครงการ “พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น” จำนวน 3 คน
4. ทีมวิจัยโครงการ “เครื่องมือการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” จำนวน 3 คน
5. CBMAG ต.สบวิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ จำนวน 3 คน
6. CBMAG บ้านแม่แฮเหนือ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ จำนวน 3 คน
7. ทีมเครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่มและมูลนิธิรักษ์ไทย จำนวน 3 คน
8. ทีมวิจัย จังหวัดน่าน จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2

จำนวน 21 คน

1. ทีมวิจัยบ้านขุนแม่หยอด-ปากกล้วย (ไร่หมุนเวียน) จำนวน 3 คน
2. ทีมวิจัยบ้านแจ่มหลวง จำนวน 3 คน
3. ทีมวิจัยบ้านโป่งขาว จำนวน 3 คน
4. ทีมวิจัยบ้านแม่ระลือ จำนวน 3 คน
5. ทีมงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี จำนวน 3 คน
6. ทีมวิจัยหอพักเด็กเร่ร่อนน้ำใจ จำนวน 3 คน
7. ทีมวิจัยบ้านแม่แรก จำนวน 3 คน
8. ทีมวิทยากรและผู้สังเกตการณ์ จำนวน 8 คน

รวมเป็นผู้เข้าร่วมทั้งหมด จำนวน 54 คน

งบประมาณ

จำนวน 55,200 บาท

ระยะเวลา 3 เดือน (มีนาคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2551)

ผู้รับผิดชอบ นายนิตศักดิ์ โตนัติ

สถานที่ติดต่อ

57 หมู่ 5 (บ้านแม่ป่าไผ่) ตำบลนาค้อเรือ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50240

โทรศัพท์ 081-625-7811 / 089-851-8800 E-mail: mac_chacm_trf@hotmail.com

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. แกนนำทีมวิจัย และองค์กรภาคี เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดทำแผนที่ทางสังคม (Social Mapping)
2. แกนนำทีมวิจัย และองค์กรภาคี เกิดการพัฒนาทักษะและสามารถใช้เครื่องมือแผนที่ทางสังคม (Social Mapping) สำหรับการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. แกนนำทีมวิจัย และองค์กรภาคี เห็นคุณค่าความสำคัญของเครื่องมือแผนที่ทางสังคม (Social Mapping) และมีส่วนร่วมในการสรุปประสบการณ์การทำแผนที่ทางสังคม เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินงาน ฝึกอบรมการจัดทำแผนที่ทางสังคม

กำหนดการฝึกอบรมครั้งที่ 1 (15-16 มีนาคม 2551) และครั้งที่ 2 (19-20 เมษายน 2551)

วันที่ 1

ช่วงเช้า	แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำแผนที่ทางสังคม
ช่วงบ่าย	ทดลองทำแผนที่ทางสังคม (ออกแบบตามพื้นที่ของตน)

วันที่ 2

ช่วงเช้า	นำเสนอแลกเปลี่ยนเพิ่มเติมกันเพื่อกลับไปทำงานต่อในพื้นที่

ระดมความคิดหวังครั้งที่ 1

ต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องแผนที่ทางสังคม และกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ระดมความคิดหวังครั้งที่ 2

- อยากรู้กระบวนการ ความหมาย ความสำคัญ การปรับใช้ และประโยชน์ ของการทำแผนที่ทางสังคม
- อยากรู้จักเพื่อนๆ ต่างพื้นที่ และแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ด้านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- อยากทราบความเป็นมาของงานวิจัย กระบวนการทำงานวิจัย และประโยชน์ของการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน
- อยากถ่ายทอดคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
- อยากเรียนรู้เรื่องการทำไร่มุนเวียน และการทำบัญชีครัวเรือน

กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนครั้งที่ 1

ท่านคิดว่าแผนที่ทางสังคมคืออะไร

➤ สิ่งที่ช่วยกำหนดแนวทาง

- รู้ตัวเอง
- เป็นแนวทางเข้าใจสังคมชุมชน
- คู่มือในการปฏิบัติการพัฒนาสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า
- เดินไปยังจุดหมายปลายทางได้ถูกต้อง
- แนวทางการเรียนรู้ที่เรายังไม่รู้ บอกทางไปถึงยังจุดนั้นได้
- ทางจากจุดเริ่มต้นไปยังจุดหมายปลายทางโดยเลือกทางเดินที่จะไปถึงจุดหมายปลายทางได้สะดวกขึ้น

➤ **ฐานข้อมูล**

- ว่าด้วยระบบ ศสพ. ของคนในสังคมทั้งระบบ
- ทรัพยากรธรรมชาติ
- ผู้รู้ในชุมชน
- มองเห็นและศึกษากลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันอย่างมีแบบแผนที่มีความต้องการใช้ องค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน
- การนำข้อมูลทางสังคม เช่น ทุนเดิม(อดีต) สถานการณ์ ปัญหา ข้อดี ในด้านต่างๆ มาใส่ ในแผนที่นั้น
- สิ่งที่ทำให้รู้จักกลุ่มคน(สังคม) เช่น ใครทำอะไร อยู่ที่ไหน
- บันทึกคนที่มีความรู้ ความสามารถภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละชุมชนไว้

➤ **สิ่งที่บอกบทบาท**

- แผนที่ทางสังคม บทบาทหน้าที่ของแต่ละคนซึ่งอยู่ในสังคมนั้นๆ

ที่ผ่านมาท่านเคยทำแผนที่ทางสังคม หรือไม่

➤ **ไม่เคย**

แต่สามารถรู้ทางจากประสบการณ์ตรง และเรียนรู้แผนที่ได้

➤ **เคย**

- การใช้อุปกรณ์ในงานบุญต่างๆ
- การเพาะปลูก การใช้เทคโนโลยีในปัจจุบัน
- เคยใช้ในการทำกิจกรรมค่ายเยาวชนกับการเรียนรู้คุณธรรมสู่ชุมชนในชนบท
- วิเคราะห์เครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน
- พัฒนาวัฒนธรรมประเพณี อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- พาคนดูงานเกี่ยวกับแมลงน้ำในแม่แจ่ม ก็ต้องพาไปดูงานที่บ้านผาผึ้ง ซึ่งมีผู้รู้เกี่ยวกับ แมลงน้ำ
- ทำวิจัยเรื่องวิธีการจัดการหนองกบ
- เคยศึกษาบางส่วนในพื้นที่จังหวัดลำพูนมาบ้างในส่วนของ การลงพื้นที่ช่วยเก็บข้อมูล ทางสังคม สรุปข้อมูล

แผนที่ทางสังคมมีประโยชน์กับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือไม่อย่างไร

- สามารถบอกแนวทางการเรียนรู้ สถานที่ และเป็นประโยชน์กับคนที่ยังไม่รู้
- ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รู้ที่มาและต้นตอของงานที่ทำไม่นอกเรื่อง ปรับระบบความคิด
- มีประโยชน์ต่อตนเอง เห็นทุกข์ เห็นทุน และสถานการณ์ในชุมชน

- ประโยชน์ต่อชุมชน พัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ชุมชนสังคมให้มากที่สุด
- ได้พื้นฟูศาลเจ้าหมู่บ้าน และการเลี้ยงผีน้ำต่างๆ
- เกิดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดประสบการณ์ตรง
- ทำให้สะดวกไม่หลงทาง
- นำไปใช้กำหนดวางแผนแนวทางในการทำงานวิจัย ทำให้รู้ว่าเราจะเริ่มต้นอย่างไร เริ่มจากคนไหน ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร
- รู้ข้อมูล แหล่งที่เกี่ยวข้อง
- ช่วยในการพัฒนาความคิดและได้วางแผนการทำงานอย่างมีระบบ
- ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบ เป็นแหล่งเรียนรู้ของบุคคลที่สนใจ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ลำดับญาติมิตร ขอความช่วยเหลือ

กิจกรรมสถานีเรียนรู้เข้าสู่บทเรียนครั้งที่ 2

สังคม ในความคิดของท่าน คืออะไร

- คนมาอยู่รวมกันมากกว่า 2 คน โดยไม่แบ่งแยกชนชั้นวรรณะ พรรคพวก มีกฎระเบียบปฏิบัติร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา โดยอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งทางตรง และทางอ้อม
- การมีความหลากหลายทางความคิด วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา ฐานะแต่มาอยู่รวมกันได้

สรุป กลุ่มคนอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ กฎระเบียบ ความเชื่อร่วมกัน

แผนที่ ในความคิดของท่าน คืออะไร

- เป็นเครื่องมือบอกตำแหน่งสถานที่สำคัญ
- เป็นคู่มือนำทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง จากจุดเริ่มต้นถึงปลายทาง โดยแสดงขอบเขตระยะทาง สัญลักษณ์ที่พาไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง
- ลักษณะกายภาพของแต่ละพื้นที่
- สิ่งที่น่ามากำหนดแผนงานในการทำงาน

สรุป สิ่งที่ยังบอกรูปพรรณสัณฐาน พื้นที่ของผิวโลก ตำแหน่งของโลก

ท่านคิดว่า แผนที่ทางสังคม คืออะไร

- เครื่องมือในการหาคำตอบจากปัญหา
- เครื่องมือในการค้นหาความจริงของสังคมแต่ละชุมชน หาข้อมูลในชุมชน
- แนวทางการปฏิบัติของคนในสังคม ให้ดำเนินชีวิตไปในแนวทางที่ถูกต้อง ช่วยลดปัญหา

- ข้อมูลที่ครอบคลุมชุมชน เข้าถึงชุมชน นำไปสู่การพัฒนาชุมชน

ท่านเคยทำอะไรที่คิดว่าเป็นแผนที่ทางสังคมบ้าง

- กฎระเบียบการดำเนินชีวิต และในชุมชน การกำหนดพื้นที่ชุมชน แบ่งพื้นที่ไปพื้นที่ไร่มุมนเวียน ทำกิน ไร่สอย พื้นที่ป่าอนุรักษ์
- ช่วยในการทำวิจัย ตั้งโจทย์วิจัยในพื้นที่
- การรวบรวมข้อมูลต่างๆ ในสิ่งที่เราทำ การวางแผนการดำเนินงาน กิจกรรม

เติมเต็มการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่ทางสังคม ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2

1. ความหมาย ของแผนที่ทางสังคม ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ได้กำหนดไว้ คือ

- แผนที่ทางสังคม (social map) : ข้อมูลสถานะทางสังคมของคนในชุมชน ความเป็นเครือญาติ สถานภาพทางสังคมในชุมชน การแบ่งกลุ่มในมิติต่างๆ
- แผนที่ศักยภาพ (social mapping) โดยมูลนิธิพัฒนาไทย 2542 : การระบุตำแหน่งที่อยู่ของบุคคลและองค์กรที่มีความสามารถเปลี่ยนแปลงชุมชนหรือท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ได้แก่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประชาชนท้องถิ่น องค์กรชุมชนเข้มแข็ง และศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่แต่ละจังหวัด

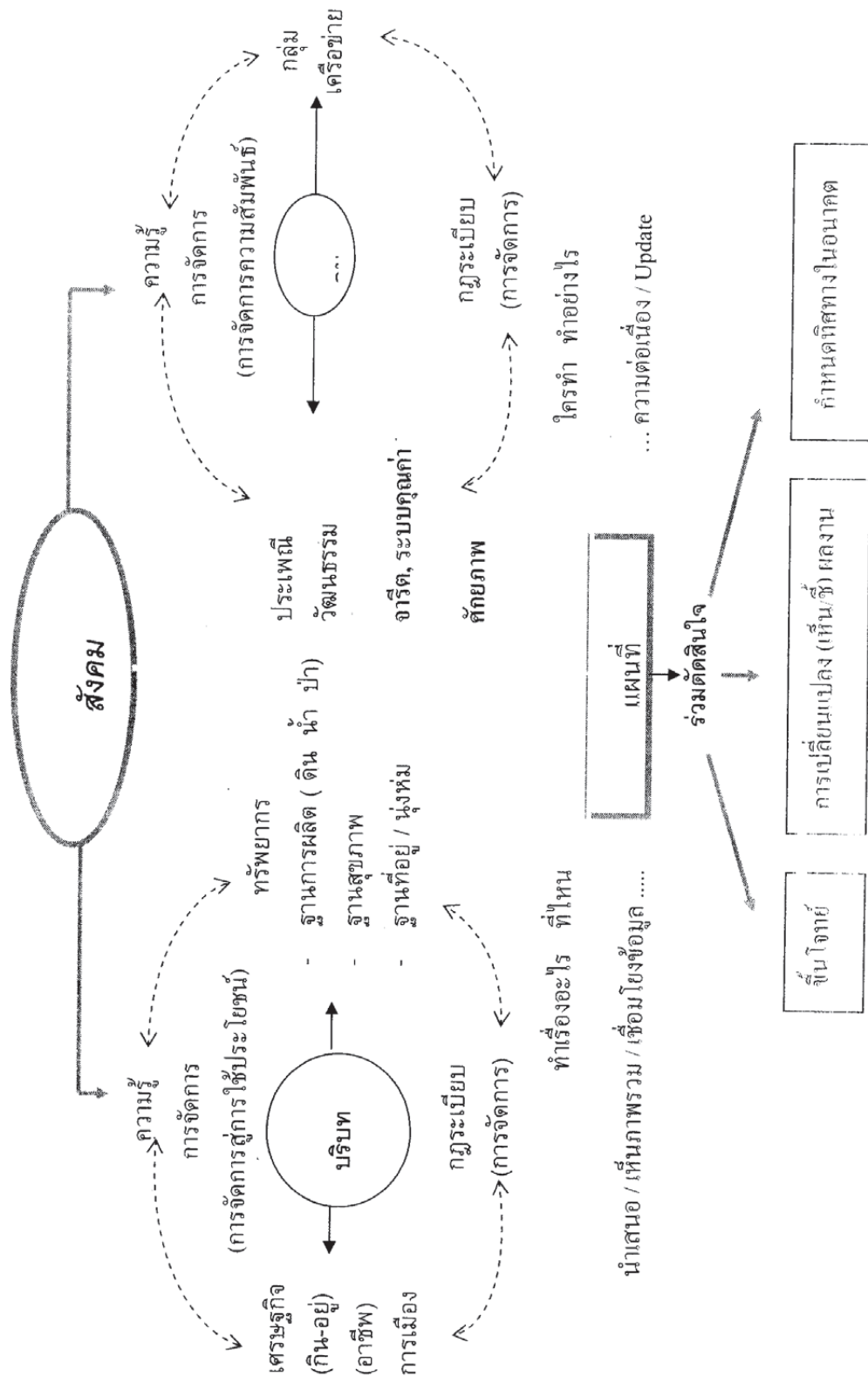
2. เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ของแผนที่ทางสังคม

- กำหนดยุทธศาสตร์/ ทิศทาง/ แนวทางการทำงาน (ค้นหาทุนทางสังคมที่สอดคล้อง เริ่มจากด้านบวก)
- สำรวจทุนทางสังคม ใช้วางแผน เป็นกลไกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (เห็นคน กลุ่ม ช่วยศักยภาพ เห็นโอกาส เห็นประเด็น เห็นพื้นที่ เกิดความไว้วางใจ เกิดกลไกในการจัดการความรู้ ได้เพื่อน ได้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม
- เพื่อสร้างความสัมพันธ์ กับผู้เกี่ยวข้อง
- เพื่อสื่อสารสาธารณะ

3. วัตถุประสงค์ของแผนที่ทางสังคมสำหรับ พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและNode

- การเริ่มต้นงานของ Node (เห็นคน เห็นพื้นที่ เห็นประเด็น)
- กำหนดยุทธศาสตร์ ทิศทาง แนวทางการทำงาน ของ Node ในระยะต่อไป
- เพื่อสื่อสารสาธารณะและขยายผลงานวิจัย

แผนที่ทางสังคม ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หลักการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เน้นการพัฒนาคน การใช้ความรู้ท้องถิ่น บนฐานทุนเดิม

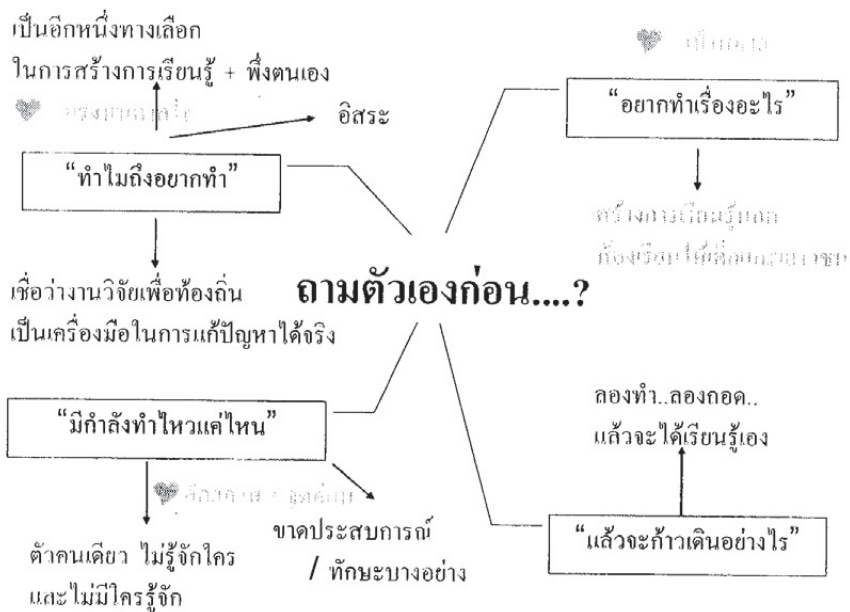
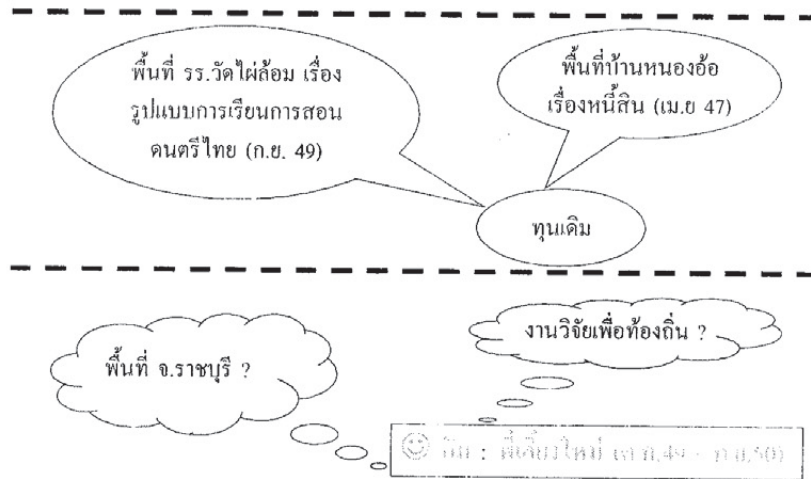

สรุปการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนที่ทางสังคม

ตัวอย่างการทำแผนที่ทางสังคม ระดับพื้นที่ จังหวัด ประเทศ

- พี่เลี้ยงใหม่ พื้นที่ จ.ราชบุรี

พี่เลี้ยง VS งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น VS พี่เลี้ยง จ. ราชบุรี

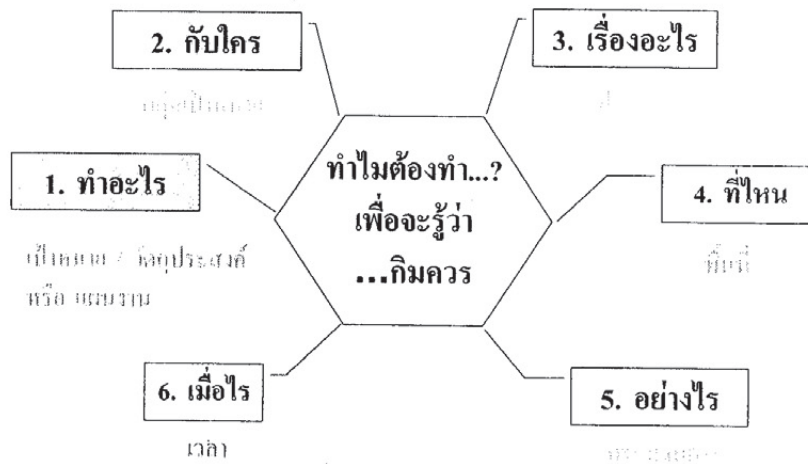
งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น = ชุมชน + การมีส่วนร่วม + โจทย์ + ข้อมูล + กระบวนการวิจัย

ทำความเข้าใจ ด้วย...on the job training

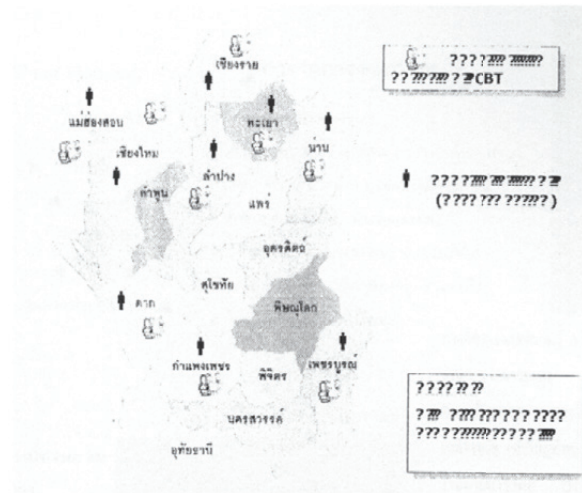
พื้นที่ จ.ราชบุรี = กายภาพ + สังคม + เศรษฐกิจ + สิ่งแวดล้อม + วัฒนธรรม +

ทำความรู้จัก ด้วย... Social mapping

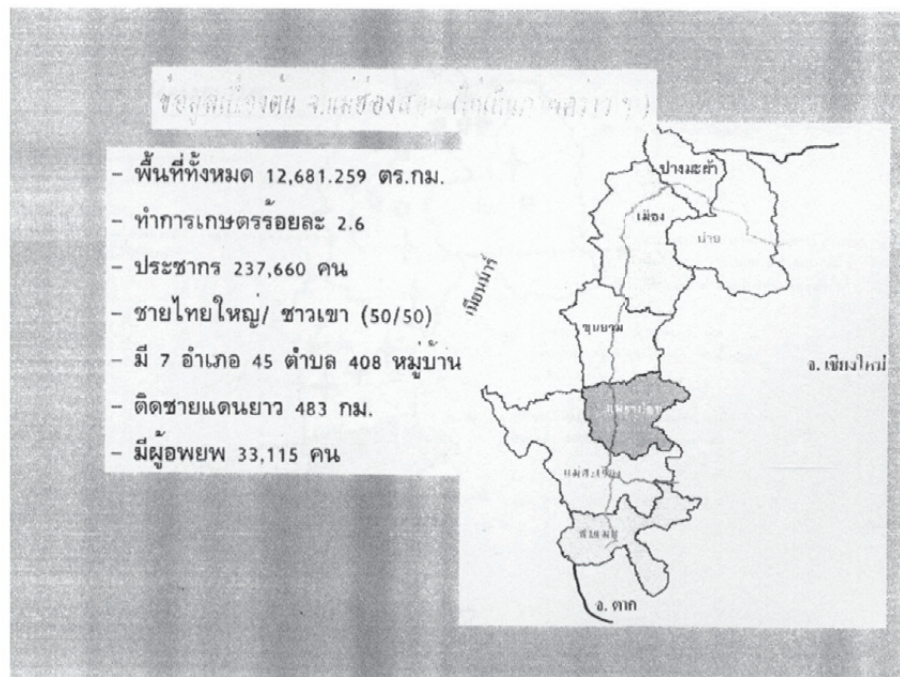
แผนที่ทางสังคม...จ.ราชบุรี

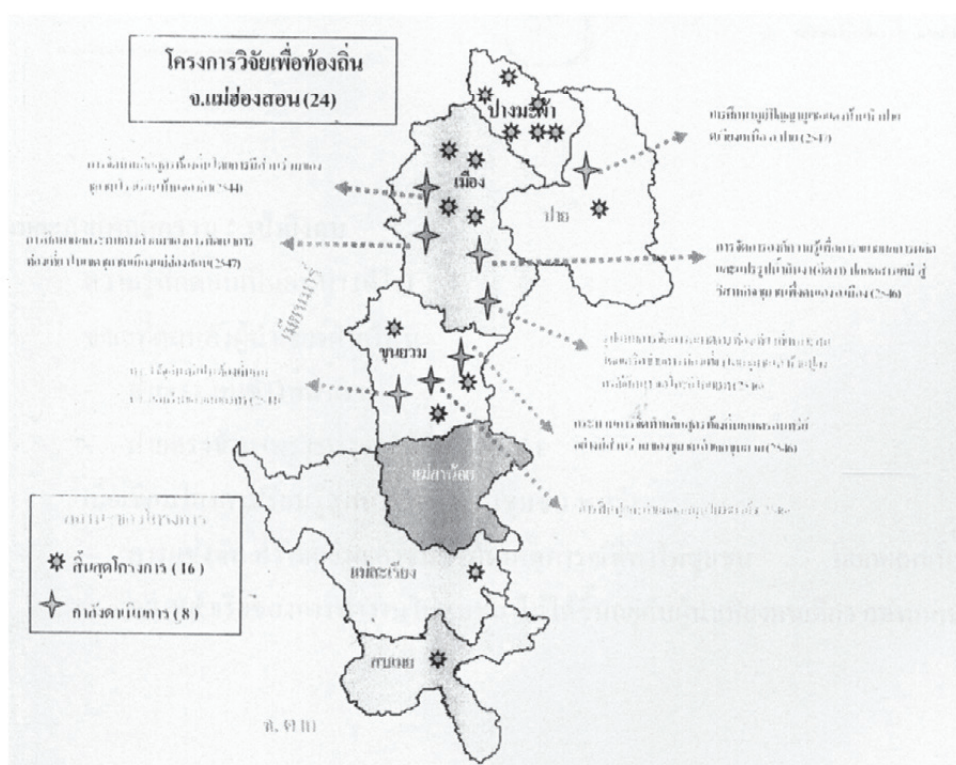
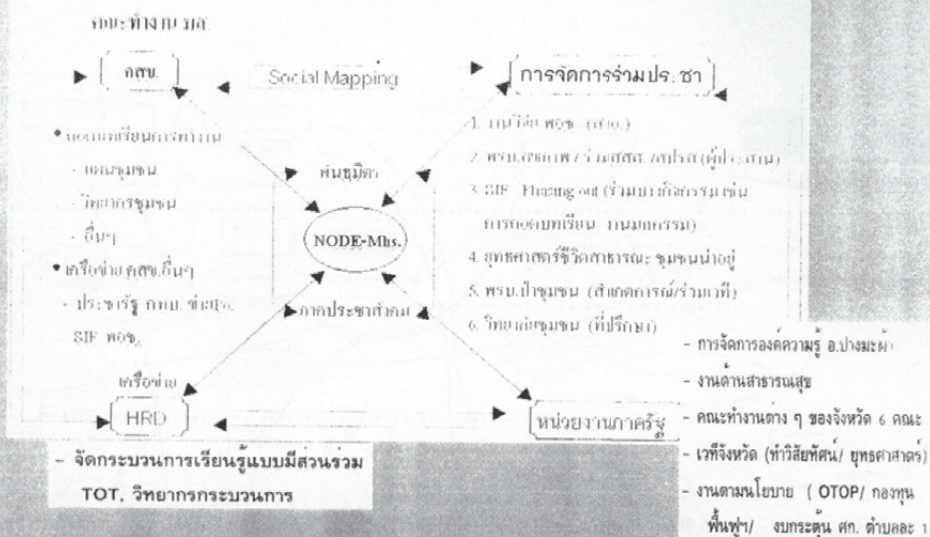
- พี่เลี้ยงเก่า CBT ท่องเที่ยว

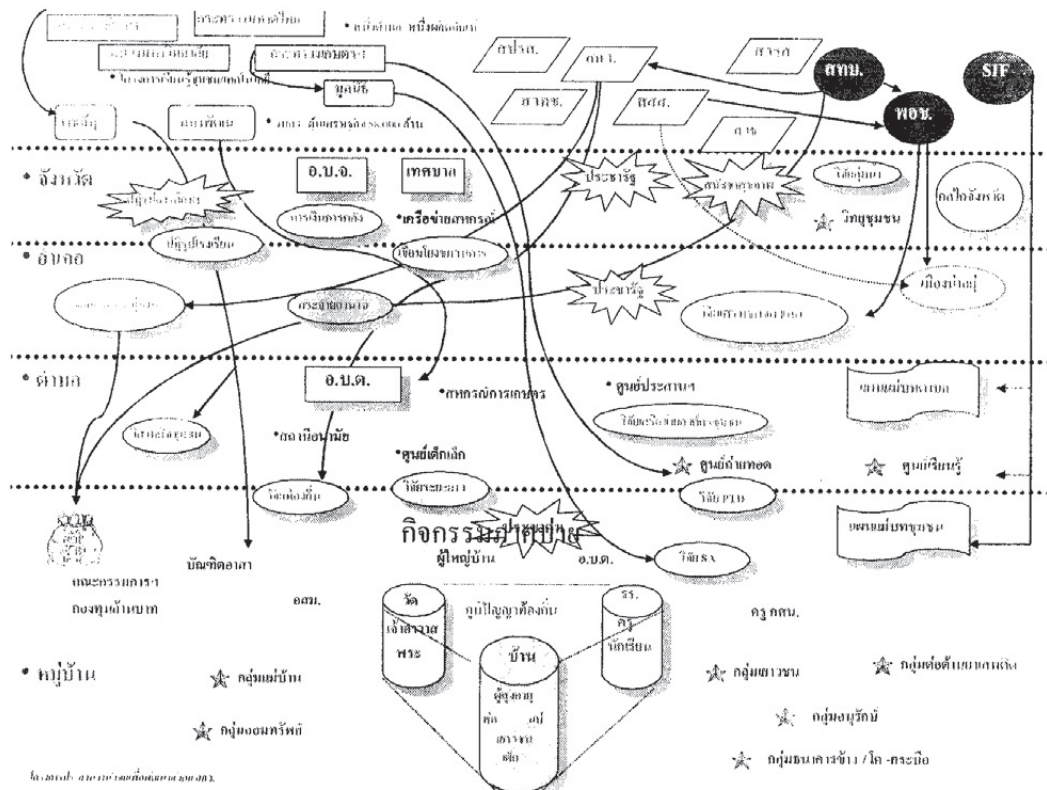
- ศูนย์ประสานงานฯ จ.แม่ฮ่องสอน

บทที่ 1 Node หนึ่งโหนด

- ข้อมูลภาพรวมของแผนที่ทางสังคมระดับประเทศ จังหวัด อำเภอบดบั้งหมื่น (สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข : สรส.)

เกมละลายพฤติกรรม : เป้ายิงลูก

ความรู้สึกตอนเห็นคนนำ (ดีใจ)

ขณะที่ต่อหลังผู้นำเชียร์ฝ่ายไหน

- ฝ่ายเรา คนข้างไหนเรา
- ฝ่ายตรงข้าม เพราะเราจะได้ขึ้นเป็นผู้นำ

เมื่อจบเกมของการเรียนรู้สู่สถานการณ์ในชุมชน พบว่า

- การแข่งขัน ความอยากเอาชนะ เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ชุมชน แยกออกเป็นกลุ่ม
- ความสำเร็จของการทำงานในชุมชน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้นำเพียงคนเดียว แต่ทุกคนมีส่วน

แผนที่ทางสังคม ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เพียงเป็นการสังเคราะห์ข้อมูล ข้อสรุปบางส่วนสู่การแบ่งปัน
... ยังไม่ใช่ข้อยุติ

อรุณี เวียงแสง, 2550

หัวใจ แผนที่ทางสังคม

การค้นหาค้นทางสังคม
สู่การพัฒนาและยกระดับ
และนำไปใช้ประโยชน์

บนฐานคน และ
ความรู้ท้องถิ่น

อรุณี เวียงแสง, 2550

เป้าหมาย/ วัตถุประสงค์ แผนที่ทางสังคม

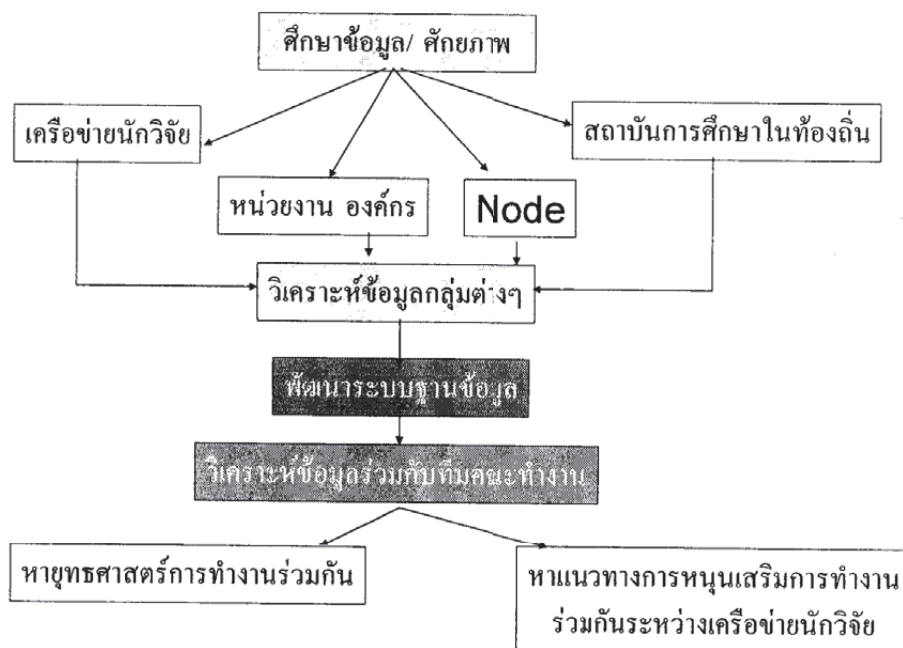
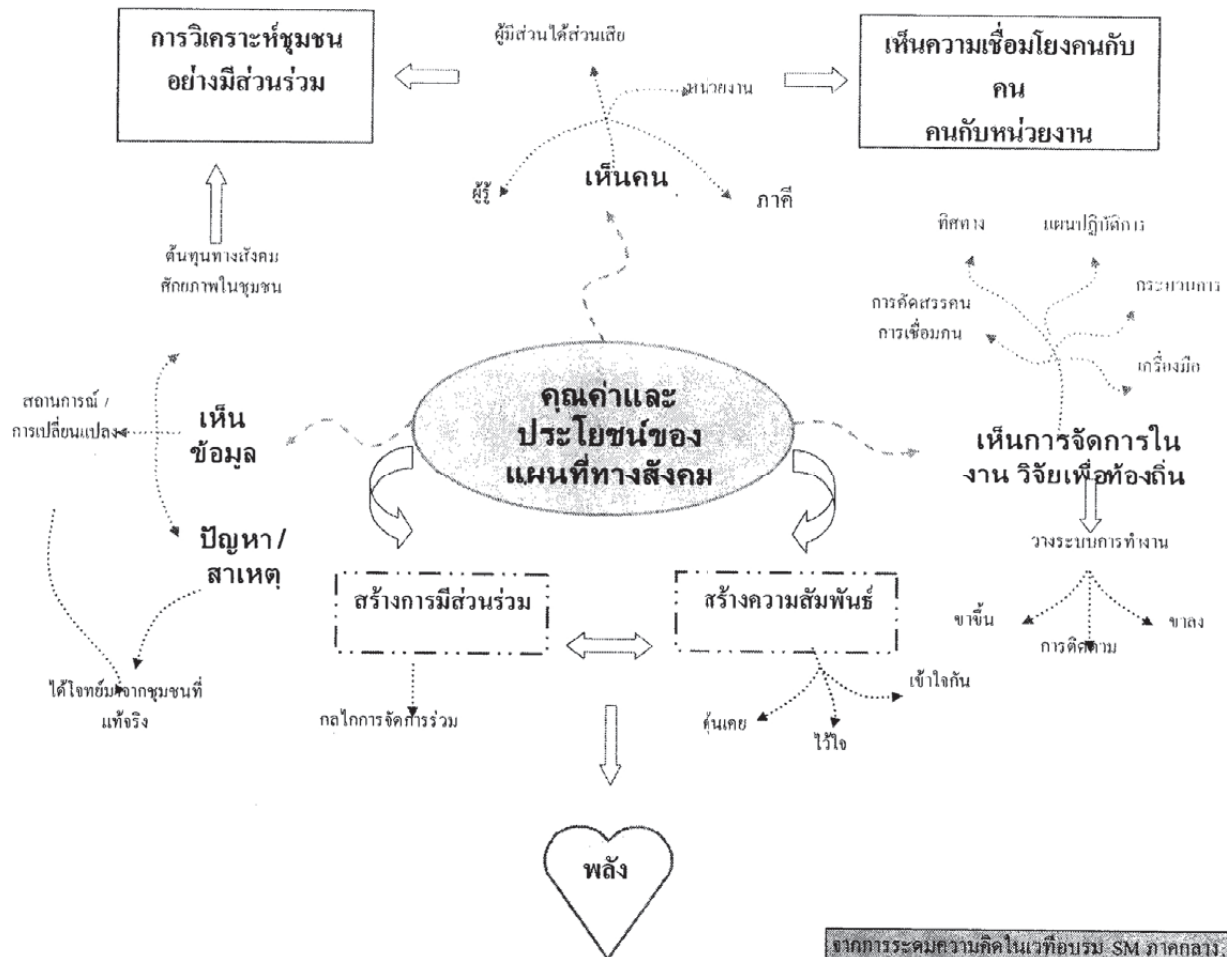
- สำรวจทุนทางสังคม ใช่วางแผน เป็นกลไกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (เห็นคน กลุ่ม ช่าง ศักยภาพ เห็นโอกาส เห็นประเด็น เห็นพื้นที่)
- เพื่อสร้างความสัมพันธ์ กับผู้เกี่ยวข้อง (เกิดความไว้วางใจ เกิดกลไก ในการจัดการความรู้ได้เพื่อน ได้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม)
- กำหนดยุทธศาสตร์/ ทิศทาง/ แนวทางการทำงาน (ค้นหาทุนทาง สังคมที่สอดคล้อง เริ่มจากด้านบวก)
- เพื่อนำเสนอ หรือสื่อสารสาธารณะ (ฐานข้อมูล/ ใช้ประโยชน์ ร่วมกัน/ ยกขึ้นมาเป็นสมบัติกลาง)

ศูนย์วิจัยแสง ชล. 2550

เป้าหมาย แผนที่ทางสังคม ในงาน CBR

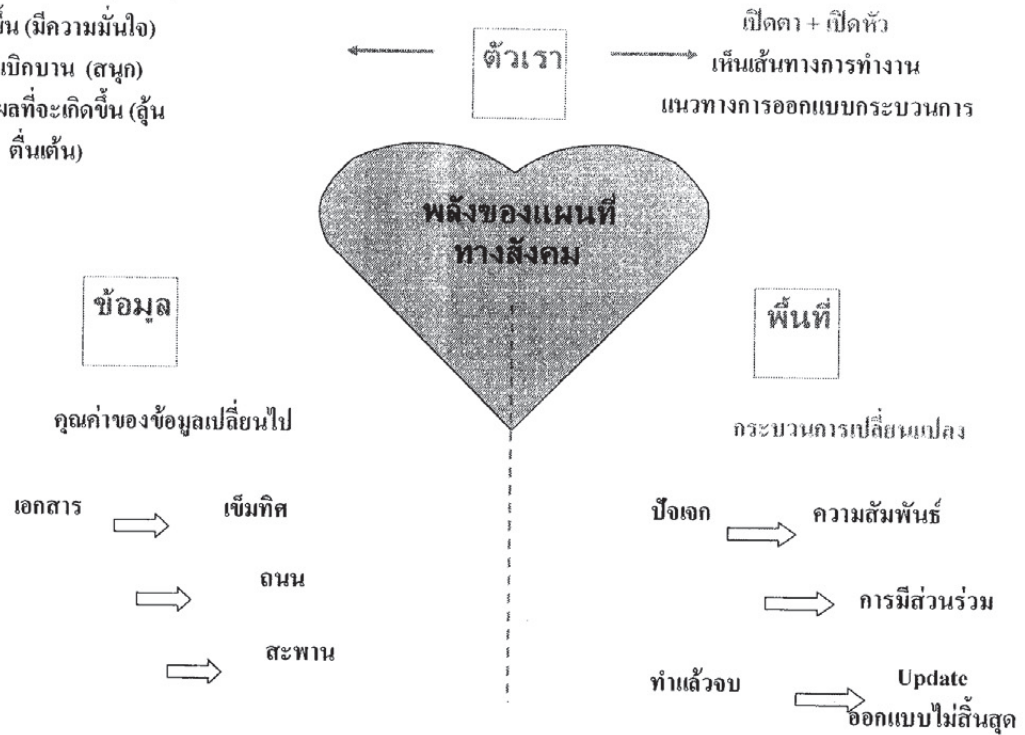
- การเริ่มต้นงาน Node/ RC (เห็นคน เห็นพื้นที่ เห็นประเด็น สร้าง สัมพันธ์ สร้างการยอมรับ สร้างความมั่นใจให้คนทำ)
- กำหนดยุทธศาสตร์/ ทิศทาง/ แนวทางการทำงาน ของ Node/ RC ใน ระยะต่อไป (บนฐานข้อมูล ความรู้ และการมีส่วนร่วมของภาคี)
- เพื่อสื่อสารสาธารณะ สร้างฐานข้อมูล และขยายผลงานวิจัย (การ ยกย่อง ผู้รู้ กลุ่ม/ช่าง องค์ความรู้ จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และ ภาคี)

ศูนย์วิจัยแสง ชล. 2550

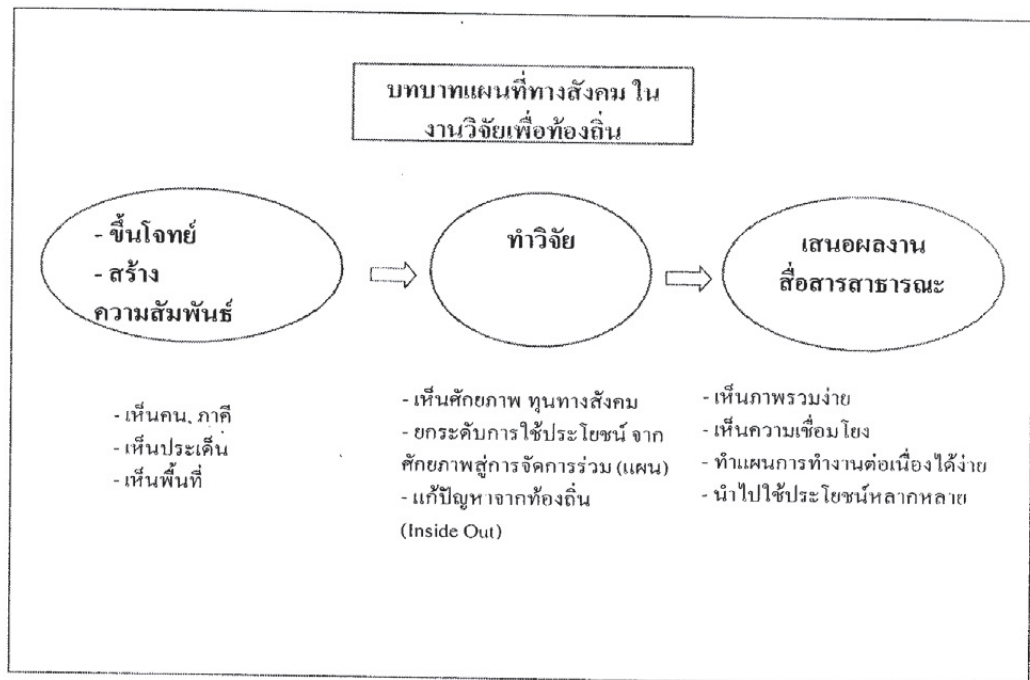

ตัวอย่าง ... กระบวนการทำงาน

ความรู้สึกเปลี่ยนไป (เปิดใจ)
 ตัวโตขึ้น (มีความมั่นใจ)
 หัวใจเบิกบาน (สนุก)
 รอคอยผลที่จะเกิดขึ้น (ลุ้น
 ตื่นเต้น)

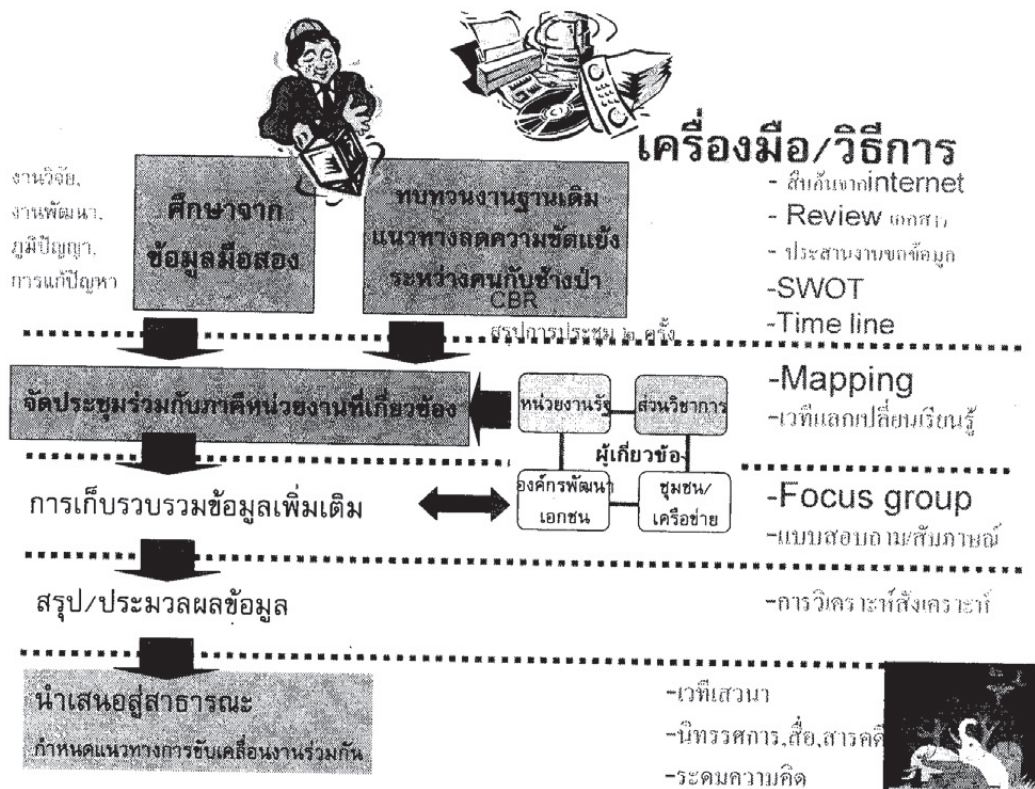
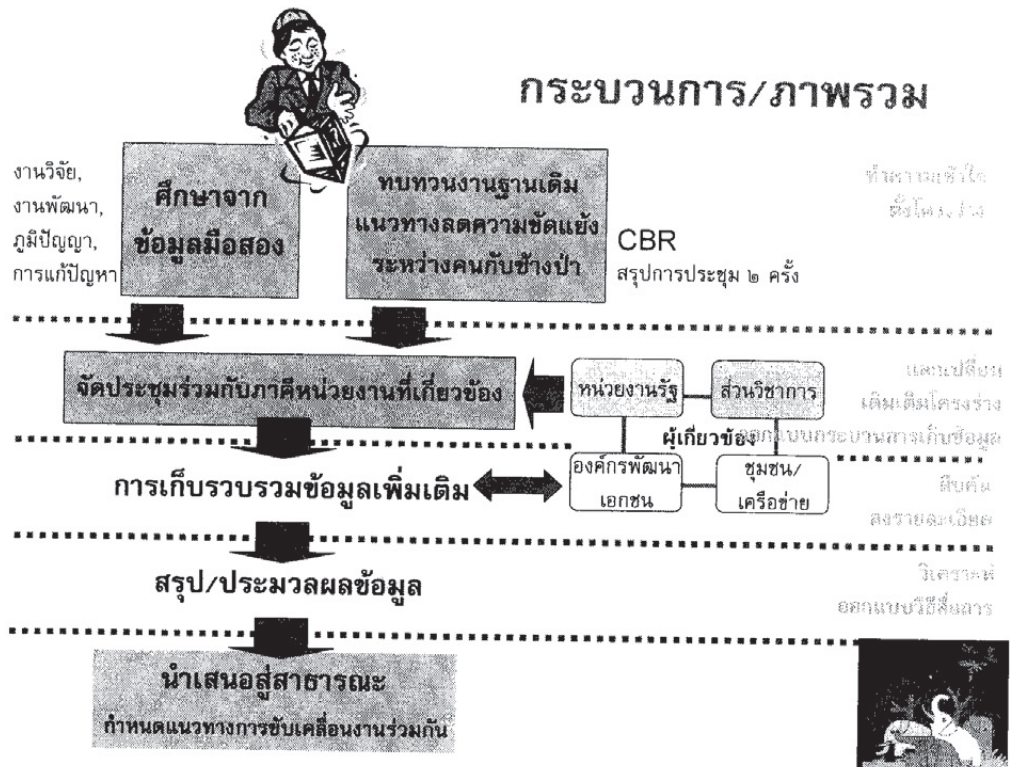

กม. พย. 2550

อรุณ เวียงแสง, พย. 2550

สรุปการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อจัดทำแผนที่ทางสังคม

การฝึกทำแผนที่ทางสังคมในพื้นที่ของตัวเอง

โจทย์ : ให้คิดงานที่จะกลับไปใช้ประโยชน์ได้จริงโดยให้คิดตามหัวข้อดังนี้

1. เป้าหมาย วัตถุประสงค์
2. ผู้ใช้ประโยชน์
3. วิธีการ (ภาพรวม)
4. ผู้เกี่ยวข้อง-บทบาท
5. ประเด็นเนื้อหา-แหล่งข้อมูล
6. เครื่องมือ/วิธีการ
7. ปฏิทินปฏิบัติการ

ตัวอย่างการออกแบบการจัดทำแผนที่ทางสังคม

ระดับโครงการวิจัย

แผนที่วัฒนธรรม ภูมิปัญญาความรู้ชุมชนทุ่งใหญ่ (ชนเผ่าชู)

1. เป้าหมาย : ค้นหาผู้รู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ประเพณีชุมชน การทำไร่หมุนเวียน สมุนไพร เทคโนโลยีพื้นบ้าน เช่นการหิบน้ำมันงา เพื่อเก็บข้อมูล
2. ผู้ใช้ประโยชน์ :
 1. ทีมวิจัย
 2. ผู้รู้
 3. ผู้นำชุมชน
 4. ชาวบ้านทั่วไป
3. กระบวนการ :
 1. ทบทวนข้อมูลชุมชนเพื่อดูประเด็น ค้นหาผู้รู้
 2. ทีมวิจัยประชุมวางแผนการทำแผนที่
 3. ทีมทำแผนที่ และระบุตัวผู้รู้ไว้คร่าว ๆ
 4. เปิดเวทีประชุมชาวบ้านนำเสนอข้อมูลแผนที่เพื่อตรวจสอบและเพิ่มเติมข้อมูล
4. ผู้เกี่ยวข้อง :
 1. ทีมวิจัย
 2. ผู้รู้
 3. ผู้นำชุมชน
5. ประเด็นเนื้อหา :
 1. วัฒนธรรม
 2. ภูมิปัญญาชุมชน
6. เครื่องมือ :
 1. ข้อมูลชุมชน
 2. เวทีประชุม
7. ปฏิทินปฏิบัติการ (เดือน 1-3)
 - เวทีประชุมทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจและวางแผนการทำงาน
 - เวทีประชุมชาวบ้านเพื่อทำความเข้าใจการทำงานของทีมวิจัย
 - ทบทวนข้อมูลชุมชนเพื่อดูประเด็นค้นหาผู้รู้
 - ลงมือทำแผนที่
 - ประชุมทีมวิจัยระบุตัวผู้รู้ในด้านต่าง ๆ ไว้คร่าว ๆ
 - เปิดเวทีประชุมชาวบ้านนำเสนอข้อมูลแผนที่เพื่อตรวจสอบและเพิ่มเติมข้อมูล

ระดับผู้นำ

แผนที่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มน้ำอิง

1. เป้าหมาย : ทบทวนองค์ความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โครงการพัฒนาต่างๆในกลุ่มน้ำอิง เพื่อให้เห็นสถานการณ์ปัญหานำไปสู่การพัฒนาโดยวิจัย

2. ผู้ใช้ประโยชน์

1. พี่เลี้ยงนักวิจัย
2. ชุมชนตามแนวแม่น้ำอิงตั้งแต่จังหวัดพะเยา-เชียงราย
3. หน่วยงาน และภาคีที่เกี่ยวข้อง (ภาครัฐ/ ประชาสังคม/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ สถาบันอุดมศึกษา)

3. กระบวนการ

1. ค้นหา และรวบรวมเอกสารทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล
2. เวทีถอดบทเรียนของกลุ่ม และองค์กรที่ทำงานในกลุ่มน้ำอิง
3. สรุปข้อมูลให้เห็นสถานการณ์ สภาพปัญหา องค์ความรู้ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เห็นกลุ่ม ชุมชน องค์กรทุกภาคส่วนในกลุ่มน้ำอิง
4. เวทีประชุมร่วมกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง
5. ออกแบบกระบวนการ
6. กำหนดวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้
7. เก็บข้อมูล
8. สรุปข้อมูล
9. เวทีพัฒนาโดยและโครงการวิจัยร่วมกัน
10. วางแผนการดำเนินงาน

4. ผู้ที่เกี่ยวข้อง/ บทบาท

หน่วยงาน	บทบาท
- มูลนิธิพะเยาเพื่อการพัฒนา - เครือข่ายทรัพยากรจังหวัดพะเยา - เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำอิง - ชมรมชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา	ร่วมเป็นทีมงานหลักในการทำกระบวนการทั้งหมด
หน่วยงาน	บทบาท
- ทสจ.พะเยา-เชียงราย - สำนักงานป่าไม้จ.พะเยา-เชียงราย - ศูนย์วิจัยประมงน้ำจืด จ.พะเยา	ให้ข้อมูล เป็นที่ปรึกษา
- มหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา - มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พะเยา - ม.ราชภัฏ เชียงราย	ให้ข้อมูล เป็นที่ปรึกษา
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อบต./เทศบาล)	ให้ข้อมูล เป็นนักวิจัย และเป็นที่ปรึกษา

5. เนื้อหา

1. กลุ่ม และองค์กรชุมชน
2. ทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ประโยชน์
3. การประกอบอาชีพ
4. ภูมิปัญญาชาวบ้าน
5. สถานการณ์ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น
6. โครงการ/ กิจกรรมที่ผ่านมามีในกลุ่มน้ำอิง

6. วิธีการ/ เครื่องมือ

6.1 วิธีการ

- ทบทวนข้อมูลมือสอง
- พหุคูณแบบไม่เป็นทางการ โดยใช้แบบสอบถามและแนวการสัมภาษณ์
- สัมภาษณ์ข้อมูลทรัพยากร และการใช้ประโยชน์
- ลงพื้นที่เก็บข้อมูล
- เวทีสรุปข้อมูล

6.2 เครื่องมือ

- แบบสำรวจ
- แบบสอบถาม
- แนวการสัมภาษณ์
- แผนที่กลุ่ม องค์กรชุมชน และศักยภาพ
- แผนที่ทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ประโยชน์
- แผนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศักยภาพ

7. ปฏิทินปฏิบัติการ	
กิจกรรม	ช่วงเวลา (มกราคม-มิถุนายน 2551)
1. ค้นหา และรวบรวมเอกสารทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล	มค.
2. เวทีถอดบทเรียนของกลุ่ม และองค์กรที่ทำงานในกลุ่มน้ำอิง	กพ.
3. สรุปข้อมูลให้เห็นสถานการณ์ สภาพปัญหา องค์ความรู้ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เห็นกลุ่ม ชุมชน องค์กรทุกภาคส่วนในกลุ่มน้ำอิง	กพ.
4. เวทีประชุมร่วมกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง	มีค.
5. ออกแบบกระบวนการ	มีค.
6. กำหนดวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้	มีค.
7. เก็บข้อมูล	เมย. – พค.
8. สรุปข้อมูล	พค.
9. เวทีพัฒนาโจทย์และโครงการวิจัยร่วมกัน	มิย.
10. วางแผนการดำเนินงาน	มิย.

ประเด็นที่แต่ละทีม นำมาใช้ในการทำแผนที่ทางสังคม

แม่อย่างसान นำเสนอโดยพ่อหลวงพิพัฒน์ ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรม ถ้า น้ำบ่อทิพย์ วิถีชีวิตปกากะญอ โฮมสเตย์ ข้าว ผักปลอดสารพิษ นกอพยพช่วงฤดูหนาว ผักกะเหรี่ยง เพอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ น้ำสมุนไพร แหล่งกบ หนองไม้ไผ่ ซึมอเดอร์ไรซ์ควิวก
กุหลาบพันปี

ขอบเขตของงาน เครื่องขาย อ.จอมทอง บ้านสามสบ บ้านแม่แรก

กลุ่มเป้าหมาย หากคนที่รู้เรื่องป่า เส้นทางเดินป่า รู้จักต้นไม้ อาหารปลอดสารพิษ

โครงการพี่เลี้ยง อ. เวียงสา จ.น่าน สืบค้นต้นทุนทางสังคม ภาพรวม คน เรื่อง เพื่อพัฒนาจิตวิทย

- กิจกรรม
 - ร่วมเวทีประชุมชุมชนงานวิจัยฯ
 - ทบทวนข้อมูลมือสอง
 - จัดเวทีพูดคุยทุกข์ ทุก ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- สิ่งที่จะได้ ภาพรวมทุนทางสังคม ความสัมพันธ์ ความดีในชุมชน ผู้รู้ ภูมิปัญญา สภาพพื้นที่

ลุ่มน้ำแม่แจ่ม การจัดการลุ่มน้ำโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ที่มา สภาพปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ น้ำกินน้ำใช้ สารเคมี ภาวะโลกร้อน หมอกควัน ไฟป่า

วิธีการทำงาน ประสานงานเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ (หน่วยต้นน้ำฯ อบต. อำเภอ) และเอกชน (มูลนิธิรักษ์ไทย อีคาร์ฟ) ค้นข้อมูลมือสอง หาข้อมูลควบคู่กับทำกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย เครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่ม เครือข่ายย่อย ๒๖ ลุ่มน้ำ หน่วยต้นน้ำฯ อบต. อำเภอ) และเอกชน (มูลนิธิรักษ์ไทย อีคาร์ฟ)

เป้าหมาย ใช้ข้อมูลในการขับเคลื่อนงานเครือข่ายลุ่มน้ำ ค้นหาวิธีการบริหารจัดการลุ่มน้ำให้มีประสิทธิภาพ

การศึกษาเรื่อง “ทา” วิถีชีวิตชนเผ่าปกากะญอ ลุ่มน้ำแม่แรก

ทุนเดิม ทา ผู้เฒ่าผู้แก่

ข้อสงสัย จะสืบทอด “ทา” (ขอ) แบบไหน มงคล และอวมงคล ทำอย่างไรที่จะชวนคนที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญา

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้รู้เรื่องวิถีฯ เยาวชน

เป้าหมาย เพื่อให้เกิดการสืบทอดวิถีชีวิตภูมิปัญญาปกากะญอ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต โดยตรง เช่น การจัดการป่า น้ำ ดิน

วิธีการ	แผนที่ทางสังคมจะช่วยให้เห็นคนที่เกี่ยวข้อง คนเฒ่าคนแก่ เยาวชน สืบค้นเนื้อหา ความหมาย
ข้อเสนอแนะ	ชวนเด็กเยาวชนช่วยในการสืบค้นคน เนื้อหา และดึงเด็กที่ไปเรียนใน เมืองให้กลับมาสนใจ

การเรียนรู้วิถีชีวิตคนเมืองแฉ่งเพื่อพึ่งพาและพอเพียงเพื่อเท่าทันสังคมปัจจุบัน

ขอบเขตเนื้อหา	วิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง ประเพณีวัฒนธรรม ทำไร่นา ภัยตาย ความเชื่อ ผี (พ่อเจ้าหลวง ผีไร่ ผีนา ผีเก้งไม้เก้งดอก) พุทธ ที่เกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิต การบวช พิธีกรรม เทศน์ ฟังธรรม
เป้าหมาย	ปรับเปลี่ยน โครงสร้างวิถีชีวิต จากการเรียนรู้ตนเองเพื่อพึ่งพาตัวเองและ รู้เท่าทันกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้คนมีความสุขมากขึ้น
กลุ่มเป้าหมาย	คนรุ่นใหม่ รุ่นกลางคน
ขอบเขตพื้นที่	เขตชุมชนเมืองแม่แฉ่ง
แนวทาง	สืบค้นวิถีชีวิตเดิมจากคนเฒ่าคนแก่
ข้อเสนอ	ตั้งปฏิทินชุมชน กิจกรรม ประเพณีวัฒนธรรม สิ่งที่ขาดหายไป สิ่งที่เข้ามา ใหม่และกระทบวิถีชีวิตเดิมคืออะไร เป็นอย่างไร วงจรชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตายในอดีตเป็นอย่างไร และปัจจุบันเป็นอย่างไร ความสูญหายไปไหนเป็นตัวตั้ง (สาวจากเหตุไปสู่ผล) กำหนดขอบเขตเนื้อหาให้ชัดเจน เป็นหลักบนฐานการเรียนรู้ตัวเอง

พื้นที่ลุ่มน้ำยาว อ.ท่าวังผา จ.น่าน

ขอบเขตพื้นที่	๑๑ หมู่บ้าน
เป้าหมาย	หาทุกข์ หาทุน
วิธีการ	จัดเวทีเปิดตัวงานวิจัย หาทุกข์ หาทุน เพราะยังไม่เคยมีงานวิจัยในพื้นที่ ชุมชนยังไม่รู้จัก (ทุกข์ ปัญหา/ทุน คน ข้อมูลเดิม ทรัพยากรธรรมชาติ)

การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการป่าไม้ ๒ หมู่บ้าน

ขอบเขตเนื้อหา	ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน ความเป็นมาของสถานการณ์ป่าไม้ในชุมชน หมู่บ้านที่จัดการป่าไม้ได้ดี กับหมู่บ้านที่จัดการป่าไม้ไม่ดี ซึ่งเป็นชุมชน ที่อยู่ไม่ห่างไกล
ปัจจัยภายนอก	ผลกระทบจากภาครัฐ เอกชน ปัจจัยภายใน การจัดการ การตั้งรับของ ชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนช่วยเหลือกันน้อยลง
เป้าหมาย	จะส่งเสริมให้คนในชุมชนจัดการป่าไม้ในหมู่บ้านได้อย่างไร

โครงการ วิถีชนเผ่าปกากะญอ เรื่อง “ทา”

1. เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

- “ทา” ขอ
- เพื่อให้มีการสืบทอดทาดูเยาวชนรู้เรื่องทาที่หายไปกลับคืนสู่วิถีชีวิตชุมชน
- เพื่อรู้คุณค่าความเชื่อภูมิปัญญาเดิม
- เพื่อให้เยาวชนได้รับรู้เรื่องทากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการคงอยู่ของทาในอนาคต

2. ผู้ใช้ประโยชน์

- ผู้ทำวิจัย
- เด็กและเยาวชน
- ผู้รู้ ชนเผ่าปกากะญอทั่วไป

3. วิธีการ

- ทำแผนผู้รู้เรื่องทา
- ทบทวนความรู้พื้นฐาน
- ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนในการค้นหาข้อมูล
- ให้พี่เลี้ยงมีส่วนช่วยในเรื่องกระบวนการ (วิธีการ ปัญหาอุปสรรค)

4. ผู้เกี่ยวข้อง-บทบาท

- ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ด้านพิธีกรรม)
- ครู
- พระสงฆ์ (ผู้นำด้านจิตวิญญาณ)

5. ประเด็นเนื้อหา-แหล่งข้อมูล

- คำสอนทางวิถีชีวิตและคุณธรรม จริยธรรม
- สุภาษิตคำสอน
- พิธีกรรม (แต่งงาน งานศพ ฯลฯ)

6. เครื่องมือ/วิธีการ

- เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป สัมภาษณ์
- จัดเวทีประชุม จัดกิจกรรม
- จัดทำใบความรู้ คู่มืออย่างหมู่บ้านอื่น

7. ทำปฏิทินปฏิบัติการ

กิจกรรม	ระยะเวลา
1. มัดมือ-แต่งงาน	มกราคม
2. หยุดทำงาน (พักร้อน)	มีนาคม
3. ฤดูกาลเก็บเกี่ยว	กันยายน

กระบวนการพูดคุยกัน คุยทีละหัวข้อ

ข้อเสนอแนะ

- เป้าหมายและวัตถุประสงค์เป็นของโครงการวิจัยฯ ไม่ได้เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการทำแผนที่ทางสังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของการทำโครงการวิจัยฯ
- สืบค้นผู้รู้เรื่องทา คน 1. ผู้รู้ 2. ผู้เรียน 3. ผู้สนับสนุน (ครู ผู้นำ)
- ขอบเขตพื้นที่ให้ชัดเจน
- ผู้เกี่ยวข้อง เป็นใคร อยู่ที่ไหน ทำอะไร เก่งด้านใด
- ประเด็นการศึกษา เพิ่มเติมเรื่องคุณค่าความหมาย
- ปฏิทิน กิจกรรมอื่นๆ เช่น การประชุมทีม สรุปลความรู้ ตรวจสอบข้อมูล

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตของพ่อแม่แม่แ่อม เพื่อพึ่งพาตนเองอย่างพอเพียงและเท่าทันสังคมปัจจุบัน

1. เป้าหมาย

- เพื่อกำหนดขอบเขตของการทำงาน
- เพื่อกำหนดแนวทางการทำงาน
- ทำให้เนื้อหาเรื่องที่จะทำชัดเจนขึ้น
- ใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง

2. ผู้ใช้ประโยชน์

- ทีมวิจัย
- ผู้เกี่ยวข้องกับการงานวิจัย
- ผู้สนใจ

3. วิธีการ

- ค้นหาข้อมูล/ ข้อมูลมือสอง
- พูดยุโดยการสัมภาษณ์/ แบบสอบถาม

- หาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- จัดเวทีประชุมสรุปงานวิจัย

4. ผู้เกี่ยวข้อง

- ผู้รู้ในชุมชน ให้ข้อมูล

5. ประเด็นเนื้อหา

- พิธีกรรม ตั้งแต่เกิดถึงตาย

6. เครื่องมือ

- เวที
- แบบสอบถาม
- แนวทางการสัมภาษณ์
- แบบสำรวจ
- เทคโนโลยีการสื่อสาร

7. ปฏิทินปฏิบัติการ

- ประชุมทีมวิจัย
- ค้นหาข้อมูลมือสอง
- จัดเวทีชาวบ้าน สัมภาษณ์
- หาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม
- จัดข้อมูล
- จัดเก็บข้อมูล
- สรุปงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

- วิเคราะห์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้เห็นขอบเขตพื้นที่ได้ชัดเจนขึ้น
- ปฏิทินปฏิบัติการควรล่อกับวิธีการ

การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน ศึกษาเปรียบเทียบชุมชน ๒ แห่งใน จ.ลำพูน

1.. เป้าหมาย

- ค้นหาผู้ที่มีความรู้ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน

2.. ผู้ใช้ประโยชน์

- ผู้ทำวิจัย
- ชาวบ้าน
- อบต.

3. วิธีการ

- ทบทวนข้อมูลมือสอง
- จัดเวทีทำความเข้าใจแผนที่ทางสังคม
- เวทีจัดทำแผนที่ ระบุผู้รู้
- เก็บข้อมูล (สัมภาษณ์ จัดเวที)
- เวทีสรุปตรวจสอบข้อมูล
- เก็บข้อมูลตามเนื้อหา

4. ผู้เกี่ยวข้อง

- ผู้ทำวิจัย
- ชาวบ้าน (ทีมวิจัย ผู้รู้)

5. ประเด็นเนื้อหา

- การก่อตั้งและพัฒนากาชาดป่าชุมชน
- ระบบการจัดการและการใช้ประโยชน์

6. เครื่องมือ

- ข้อมูลมือสอง
- เวทีประชุม
- แนวคำถามสัมภาษณ์

7. ปฏิทินปฏิบัติการ

- รวบรวมข้อมูลมือสอง
- เวทีทำความเข้าใจ แผนที่ทางสังคม
- เวทีจัดทำแผนที่ ระบุผู้รู้
- เก็บข้อมูล (เวที สัมภาษณ์)
- เวทีสรุป ตรวจสอบข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

- ผู้เกี่ยวข้อง เพิ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐ ภาคเอกชน
- วิธีการ เพิ่มเก็บข้อมูลตามเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูล
- ประเด็นเนื้อหา เพิ่มเงื่อนไข ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่า (เห็นความสัมพันธ์ของคนกับป่า ของคนกับคน)

โครงการศึกษาวิธีการจัดการลุ่มน้ำแม่แจ่มอย่างมีส่วนร่วม

1. เป้าหมาย

- เพื่อศึกษาวิธีการจัดการลุ่มน้ำโดยชุมชนมีส่วนร่วม
- เพื่อกำหนดทิศทางในการจัดการลุ่มน้ำโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
- ผู้รู้ บุคคลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ใช้ประโยชน์

- ทีมวิจัย
- หน่วยงานต่างๆ ผู้รู้
- ผู้นำ ชาวบ้าน

3. วิธีการ

- วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาว่าทำไมต้องมีการศึกษาวิธีการจัดการลุ่มน้ำโดยชุมชนมีส่วนร่วม
- ค้นหาหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและศึกษาข้อมูลวิธีการจัดการลุ่มน้ำในอดีต (จุดแข็งฯ)
- วิเคราะห์ข้อมูลทั้งอดีตและปัจจุบันอีกครั้ง(จัดเวทีประชุม)
- กำหนดแนวทางการทำงาน สรุปข้อมูลถึงองค์ความรู้วิธีการจัดการลุ่มน้ำอย่างมีส่วนร่วม ให้ได้แผนงาน
- ลงมือทำ/เก็บข้อมูล
- ติดตามประเมิน/สรุปผล

4. ผู้ที่เกี่ยวข้อง-บทบาท

- เครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่ม เครือข่ายลุ่มน้ำย่อย ภาคประชาชน มีบทบาททำงานในภาคประชาชนเป็นกลไกหลักในการจัดการลุ่มน้ำอย่างมีส่วนร่วม
- องค์การหน่วยงานภาครัฐ
 - หน่วยจัดการต้นน้ำ ป่าไม้ บทบาทที่ปรึกษาให้ความรู้
 - อ่างเออ อบต. บทบาทที่ปรึกษาให้ความรู้ แหล่งทุน
 - สกว. บทบาทที่ปรึกษา ให้ความรู้ แหล่งทุน

5. ประเด็นเนื้อหา-แหล่งข้อมูล

- ข้อมูลการจัดการลุ่มน้ำในอดีต (เครือข่ายฯ หน่วยจัดการต้นน้ำ รักษาไทย)
- ข้อมูลทั่วไป เศรษฐกิจสังคม ประชากร วิถีชีวิตความเป็นอยู่ (อ่างเออ อบต.)
- ข้อมูลแผนที่ Icrat - ข้อมูลเพิ่มเติม สกว. ผู้รู้

6. เครื่องมือ/วิธีการ

- รวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้ง ๓ ภาค (สัมภาษณ์ อัดเสียง บันทึกแบบสอบถาม)
- จัดเวทีประชุมถอดบทเรียนทั้ง ๓ ภาค (บันทึก)
- เวทีย่อยในเครือข่ายย่อย (เก็บข้อมูลบันทึก)
- จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูล สรุปองค์ความรู้และกำหนดทิศทางการทำงาน (แบบสอบถาม กล้องถ่ายรูป วีดิโอ เทปบันทึก คอมพิวเตอร์)

7. ปฏิทินปฏิบัติการ

- รวมกลุ่มสร้างทีม
- วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา หาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- รวบรวมข้อมูลทุกภูมิภาคและศึกษาข้อมูล
- จัดเวทีถอดบทเรียน เครือข่ายใหญ่/เก็บข้อมูล
- จัดเวทีถอดบทเรียน เครือข่ายย่อย/เก็บข้อมูล
- จัดเวทีสรุปแนวทางการทำงาน/วางแผนงาน
- ลงมือทำ/เก็บข้อมูล
- ติดตามประเมิน/สรุปผล
- ทำข้อมูลต่อยอด

ข้อเสนอแนะ

- ปรับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้เป็นของการทำแผนที่ทางสังคมซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของการทำโครงการวิจัยฯ
- แผนที่ทางสังคมทำอะไรให้มีข้อมูลมาสนับสนุน
- ผู้เกี่ยวข้อง ผู้รู้ที่มีความรู้เรื่องการจัดการ หรือคนที่เคยทำงานในเครือข่ายฯ
- ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่าย รู้ข้อมูล ความเคลื่อนไหวเหมือนกันหรือไม่อย่างไร
- เครือข่าย ต้องรู้ว่าใครทำอะไร อย่างไร ความสัมพันธ์กัน
- ฐานข้อมูลรวมของเครือข่าย
- แผนร่วมของเครือข่าย บทบาทคนทำงานในงานพัฒนา งานวิจัย งานเคลื่อนไหว
- เล็กต้องหาทีม เกิดเป็นทีมวิจัย ตั้งวงชวนคนที่เกี่ยวข้องมาคุยกันใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และกำหนดภารกิจร่วมกันต่อตามความถนัด

โครงการสืบค้นต้นทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาจิตวิทยัยในพื้นที่ อ.เวียงสา จ.น่าน

1. เป้าหมาย

- ทบทวนองค์ความรู้ การสืบค้นต้นทุนทางสังคมในมิติต่าง ๆ ในพื้นที่ อ.เวียงสา เพื่อให้เห็นสถานการณ์ปัญหา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นจิตวิทยัย

2. ผู้ใช้ประโยชน์

- พี่เลี้ยงนักวิจัย
- นักวิจัยในชุมชน
- หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ที่สนใจ

3. วิธีการ

- สืบค้น ต้นทุนทางสังคม ในพื้นที่เป้าหมาย และรวบรวมเอกสารทุกขุมิตที่เกี่ยวข้งจากแหล่งข้อมูลต่างๆ
- จัดเวทีถอดบทเรียน นักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ อ.เวียงสา จ.น่าน
- การลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคล รายกลุ่มองค์กร รายหมู่บ้าน รายชุมชน เป็นต้น
- สรุปวิเคราะห์ข้อมูล ให้เห็นสถานการณ์ สภาพปัญหา องค์ความรู้ การใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม เห็นกลุ่ม ชุมชน องค์กรทุกภาคส่วนใน อ.เวียงสา จ.น่าน
- เวทีประชุมร่วมกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง
- เก็บข้อมูล
- สรุปข้อมูล
- เวทีพัฒนาจิตยัและโครงการวิจัยร่วมกัน
- วางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป

4. ผู้ที่เกี่ยวข้อง-บทบาท

ผู้ที่เกี่ยวข้อง

- แกนนำ/ผู้นำ ผู้รู้ ในชุมชน (พื้นที่เป้าหมาย)
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- พัฒนาชุมชน
- กศน.
- มูลนิธิอภัยเมื่อน่าน
- ประชาคมน่าน
- ฯลฯ

บทบาท

- ผู้ให้ข้อมูล / เป็นนักวิจัย
- ผู้ให้ข้อมูล / นักวิจัย
- ผู้ให้ข้อมูล
- ผู้ให้ข้อมูล ที่ปรึกษา
- ผู้ให้ข้อมูล ที่ปรึกษา
- ให้ข้อมูล ที่ปรึกษา
- ฯลฯ

5. ประเด็นเนื้อหา-แหล่งข้อมูล

- เนื้อหา
- ข้อมูลบริบทชุมชน อ.เวียงสา จ.น่าน
- ความเป็นมา ประวัติศาสตร์
- สภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ เช่น กายภาพ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน
- ศักยภาพของพื้นที่ (ทุนทางสังคม และการใช้ประโยชน์ เช่น ทุนทรัพยากร ทุนมนุษย์ ทุนเงินตรา ฯลฯ)
- สภาพปัญหา หรือ อุปสรรคที่สำคัญ
- การพัฒนาที่ผ่านมา (โครงการ/ กิจกรรมที่ทำผ่านมาในตำบลไหล่น่าน)
- การเคลื่อนไหวทางสังคม (กลุ่ม และองค์กรชุมชน ใน อ.เวียงสา จ.น่าน)
- แหล่งข้อมูล
- Internet / พัฒนาชุมชน/องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/ผู้รู้ในชุมชน/แกนนำผู้นำชุมชน เอกสารอ้างอิงต่างๆ

6. เครื่องมือ/วิธีการ

วิธีการ

- ทบทวนข้อมูลมือสอง
- พหุคูณแบบไม่เป็นทางการ โดยใช้การตั้งวงเสวนา
- สำรวจข้อมูลทางสังคมและการใช้ประโยชน์
- ลงพื้นที่เก็บข้อมูล
- เวทีสรุปข้อมูล (AAR)

เครื่องมือ

- แนวการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
- แผนที่ความคิด (Mind mapping)
- แผนผัง กลุ่ม องค์กรชุมชน และศักยภาพ

- แผนที่ทุนทางสังคม และการใช้ประโยชน์
- แผนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7. ปฏิทินปฏิบัติการ

กิจกรรม	เดือน (เม.ย.- ก.ย.)
- ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย	เม.ย.
- จัดเวทีถอดบทเรียน นักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ อ.เวียงสา จ.น่าน	เม.ย.- ก.ค.
- การลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคล รายกลุ่ม องค์กร รายหมู่บ้าน รายชุมชน เป็นต้น	เม.ย. - ส.ค.
- สรุปวิเคราะห์ข้อมูล ให้เห็นสถานการณ์ สภาพปัญหา องค์ความรู้ การใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม เห็นกลุ่ม ชุมชน องค์กรทุกภาคส่วนใน อ.เวียงสา จ.น่าน	พ.ค.
- เวทีประชุมร่วมกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง	เม.ย.- ก.ค.
- เก็บข้อมูล	ส.ค.
- สรุปข้อมูล	ส.ค. - ก.ย.
- เวทีพัฒนาโจทย์และโครงการวิจัยร่วมกัน	ก.ย.
- วางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป	ก.ย.

ข้อเสนอแนะ

- กระบวนการ
- เนื้อหาสำคัญ แต่อย่าลืมความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่

โครงการการสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยพี่เลี้ยงในพื้นที่ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

เป้าหมายการทำงาน

1. รวบรวมข้อมูล ปัญหาสถานการณ์ของชุมชนในพื้นที่ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
2. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสถานการณ์(วิเคราะห์ ทุน ทุกข์ คน)ของชุมชนในพื้นที่ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ผู้ใช้ประโยชน์

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยในพื้นที่อำเภอท่าวังผา
2. หน่วยงานองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน
3. ชุมชน
4. บุคคลทั่วไป

กระบวนการ

1. สืบค้นข้อมูลมือสองจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต พัฒนาชุมชน สาธารณสุข อำเภอ ตำบล ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ
2. จัดเวทีสร้างความเข้าใจกับชุมชนหน่วยงานอย่างมีส่วนร่วม
3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล ทราบปัญหาสถานการณ์ (ทุกข์ ทน คน) ในพื้นที่ จัดทำ ประมาณ 3 เวที เวทีละ 3 – 4 อบต.
4. สรุปบทเรียนการทำงาน After Action Review(AAR) ร่วมกับพื้นที่หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ และชุมชนในพื้นที่ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
5. สรุปข้อมูล จัดทำรายงาน

ผู้เกี่ยวข้อง / บทบาท

ผู้ที่เกี่ยวข้อง	บทบาท
1. แกนนำผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน 2. หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น พัฒนาชุมชนอำเภอ สาธารณสุขตำบล อำเภอ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล / เทศบาล ฯลฯ	ผู้ให้ข้อมูล และผู้เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน ส่วนอบต.ร่วมเป็นทีมในการสืบค้นข้อมูลด้านต่าง ๆ

ประเด็นเนื้อหา แหล่งข้อมูล

ประเด็นเนื้อหา	แหล่งข้อมูล
สภาพบริบทพื้นที่อำเภอท่าวังผา - สภาพทั่วไป เช่น ข้อมูลกายภาพ ประวัติศาสตร์ชุมชน ข้อมูลทั่วไป - สถานการณ์ อดีต จนถึงปัจจุบัน ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม	- ข้อมูลมือสอง จาก พัฒนาชุมชนอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล อินเทอร์เน็ต สาธารณสุข กศน. - ผู้รู้ในชุมชน - ผู้นำชุมชน

วัฒนธรรม ประเพณี - ศักยภาพของพื้นที่	
---	--

เครื่องมือ

1. การใช้ข้อมูลมือสอง
2. การสัมภาษณ์
3. การจัดเวทีประชุมแบบมีส่วนร่วม

ปฏิทินปฏิบัติการ

กิจกรรม	ระยะเวลา
1. การสืบค้นหาข้อมูลมือสองต่าง ๆ	เมษายน
2. จัดเวทีสร้างความเข้าใจกับชุมชนอย่างมีส่วนร่วม(งานวิจัยท้องถิ่น)	เมษายน
3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล ทราบปัญหาสถานการณ์ (ทุกข์ หุ่น คน) ในพื้นที่ จัดทำ ประมาณ 3 เวที เวทีละ 3 – 4 อบต.	พฤษภาคม – กรกฎาคม
4. สรุปบทเรียนการทำงาน After Action Review(AAR) กับชุมชน พื้นที่หน่วยงาน/องค์กร เพื่อตอบคำถามข้อเท็จจริงของข้อมูลที่ได้	กรกฎาคม - สิงหาคม
5. การจัดทำรายงาน	กันยายน

ข้อเสนอแนะ

1. การเข้าถึงชุมชนโดยการหาตัวต่อในการทำงานร่วมกับพื้นที่
2. หาวิธีการเข้ามายุ่งในการทำงานกับคนในพื้นที่ใหม่(พูดคุยสร้างความคุ้นเคย)
 - ทำความรู้จักกับคนในพื้นที่ให้มากขึ้น เข้าถึงชุมชนโดยตัวเอง (การพูดคุยสร้างความคุ้นเคยกัน)
 - กำหวัใจของงานที่เลี้ยงให้ได้ วิธีการอาจจะแตกต่างหลากหลาย

ประเด็น การศึกษาการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ต.แจ่มหลวง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

1. เป้าหมาย / วัตถุประสงค์ :

- เพื่อหาวิธีลดรายจ่ายในครัวเรือนด้วยภูมิปัญญาปกาเกอญอ
- เพื่อค้นหาผู้รู้ภูมิปัญญาปกาเกอญอ
- เพื่อให้ชุมชนได้รู้ถึงการนำภูมิปัญญาปกาเกอญอในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
- เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ด้วยภูมิปัญญาปกาเกอญอ
- เพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาปกาเกอญอ

2. ผู้ใช้ประโยชน์ :

- ทีมวิจัย
- ชุมชนปกาเกอญอ
- ผู้รู้ / ผู้สนใจทั่วไป

3. กระบวนการ/วิธีการ :

- ระดมความคิดเห็นในทีมวิจัย และเตรียมคำถาม
- เตรียมข้อมูล
- ทำรายชื่อผู้รู้
- ชักชวน หรือทาบทามผู้รู้
- จัดเวทีแลกเปลี่ยน
- สรุปข้อมูล

4. ผู้เกี่ยวข้อง/บทบาท :

- ผู้เฒ่าผู้แก่
- ผู้นำชุมชน
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

5. เนื้อหา/แหล่งข้อมูล :

- การใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบธรรมชาติด้วยภูมิปัญญาปกาเกอญอ

6. เครื่องมือ/วิธีการ :

- สัมภาษณ์
- จัดเวทีแลกเปลี่ยน
- เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป อุปกรณ์การเขียน ยานพาหนะในการเดินทาง

7. ทำปฏิทินการทำงาน :

<u>กิจกรรม</u>	<u>ระยะเวลา</u>
- ระดมความคิดเห็นในทีม	พ.ค. 51

- ทำรายชื่อผู้รู้ พ.ศ. 51
- ชักชวนหรือทาบตามผู้รู้ มิ.ย. 51
- จัดเวทีแลกเปลี่ยน มิ.ย. - ก.ค. 51
- สรุปข้อมูล ส.ค. 51
- วางแผนดำเนินงานในระยะต่อไป ค.ค. 51

ข้อเสนอแนะ :

- เป้าหมายควรมีทั้งความรู้และผู้รู้ ปรับวัตถุประสงค์ให้เป็นของการทำแผนที่ทางสังคม เพราะที่นำเสนอเป็นวัตถุประสงค์ของโครงการ
- ลดกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมเรียนรู้ให้เฉพาะเจาะจงเป็นจริงได้มากขึ้น
- ทำแผนที่ทางสังคม เรื่องค่าใช้จ่าย ใช้อะไร จ่ายอะไร ประหยัดอะไร อย่างไร
- ผู้เกี่ยวข้อง ควรเพิ่มสมาชิกที่สมัครใจ

ประเด็น สืบทอดภูมิปัญญาเรื่องไร่หมุนเวียนสู่เยาวชน บ้านขุนแม่หยอด ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

1. เป้าหมาย / วัตถุประสงค์ :

- เพื่อค้นหาข้อมูล เรื่องราวเกี่ยวกับไร่หมุนเวียนที่ครบถ้วนชัดเจน

2. ผู้ใช้ประโยชน์ :

- ทีมวิจัย
- ผู้รู้ ผู้นำ
- เยาวชน
- ชุมชน
- ผู้อยากรู้ และผู้สนใจทั่วไป

3. กระบวนการ/วิธีการ :

- ทบทวนข้อมูล ความรู้และความพร้อมของทีมวิจัย
- ประชุมวางแผนงาน
- เปิดเวทีแลกเปลี่ยนในเวทีประชาคมชาวบ้านเพื่อได้ข้อมูลที่ชัดเจนและยอมรับในชุมชน

4. ผู้เกี่ยวข้อง/บทบาท :

- ทีมวิจัย
- ผู้รู้
- เยาวชน
- คนในชุมชน

5. เนื้อหา/แหล่งข้อมูล :

- วิธีการและพิธีกรรมในการจัดการไร่มุมนเวียน

6. เครื่องมือ/วิธีการ :

- สอบถามจากผู้รู้ ข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชน เวทีแลกเปลี่ยน การสนทนาในชีวิตประจำวัน

7. ทำปฏิทินการทำงาน :

กิจกรรม	ระยะเวลา
- ประชุมแลกเปลี่ยนและค้นหาข้อมูลของทีมวิจัย เก็บข้อมูล	พ.ค. 51
- ทบทวนข้อมูล	มิ.ย. 51
- เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเพื่อเตรียมความพร้อม	มิ.ย. 51

ข้อเสนอแนะ :

- เป้าหมายทำแผนที่ทางสังคม ควรเพิ่มการเตรียมความพร้อมของโครงการ
- ลงรายละเอียดประเด็นเนื้อหาที่ต้องเก็บข้อมูล วิธีการและพิธีกรรมในการจัดการไร่มุมนเวียนมีอะไรบ้าง
- ระบุพื้นที่ไร่มุมนเวียน ที่ตั้ง ขอบเขตพื้นที่ให้ชัดเจน ของใคร ตั้งอยู่บริเวณไหน เนื้อที่เท่าไร พร้อมทั้งทำแผนที่
- ลักษณะของไร่มุมนเวียนทางด้านกายภาพ ลักษณะพื้นที่ คุณสมบัติดินเป็นอย่างไร
- การเพาะปลูก ปลูกอะไร ช่วงไหน อย่างไร

โครงการ แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

1. เป้าหมาย / วัตถุประสงค์ : เพื่อพัฒนาแบบสอบถาม และการนำไปสู่การเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่

2. ผู้ใช้ประโยชน์ :

- ทีมวิจัย
- ผู้นำชุมชน
- สถานีนอนามัย
- อบต.

3. กระบวนการ/วิธีการ :

- ลงพื้นที่อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ประชุมทีมวิจัย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในพื้นที่ ทำความเข้าใจเรื่องเครื่องมือ
- ทดลองทำ ปรับใช้ ปรับปรุงให้สมบูรณ์ นำไปใช้เก็บข้อมูลจริงในพื้นที่

4. ผู้เกี่ยวข้อง/บทบาท :

- ทีมวิจัย เป็นทีมงานหลัก
- ผู้สูงอายุในชุมชน เป็นผู้ให้ข้อมูล
- ผู้นำชุมชน เป็นผู้ให้ข้อมูลและที่ปรึกษา
- เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ให้ข้อมูลและเป็นที่ปรึกษา
- เจ้าหน้าที่อบต. ให้ข้อมูลและเป็นที่ปรึกษา
- ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ให้คำปรึกษา

5. เนื้อหา/แหล่งข้อมูล :

- ข้อมูลทั่วไป
- องค์ความรู้ ภูมิปัญญา
- สุขภาพ
- ภาระการดูแล
- ภาระหนี้สิน
- ความต้องการของผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง

6. เครื่องมือ/วิธีการ :

- ทบทวนข้อมูลมือสอง
- พหุคูณแบบไม่เป็นทางการ
- จัดประชุม
- แผนที่บ้านผู้สูงอายุในชุมชน
- แบบสอบถาม
- เทปบันทึกเสียง

7. ทำปฏิทินการทำงาน :

- ลงพื้นที่แบบไม่เป็นทางการ
- ทบทวนข้อมูลมือสอง
- ประชุมทีมวิจัย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง
- ทำความเข้าใจเรื่องเครื่องมือ
- ออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล
- ทดลองใช้เครื่องมือ (แบบสอบถาม)
- ปรับปรุงแบบสอบถาม
- เก็บข้อมูลจริงในพื้นที่
- นำข้อมูลมาวิเคราะห์
- จัดประชุมนำเสนอข้อมูลเพื่อการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ :

- การใช้เครื่องมือแบบสอบถาม อาจทำให้การเป็นเจ้าของร่วมลดลง และควรตรวจสอบว่าเหมาะสมกับความสนใจของผู้สูงอายุหรือไม่
- ดำรวจข้อมูลผู้สูงอายุ และการวิเคราะห์ข้อมูล ควรเพิ่มการจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุ
- ค้นหาเครื่องมือที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และสามารถสร้างการมีส่วนร่วม
- ค้นหาความร่วมมือทำงานเรื่องผู้สูงอายุ
- การกำหนดบทบาทของสมาชิกชุมชนในการดูแลพัฒนา
- เนื้อหาที่น่าสนใจเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ ไม่ได้เป็นเนื้อหาของการทำแผนที่ทางสังคม

โครงการ แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้าน ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

1. เป้าหมาย / วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาข้อมูลที่เป็นปัจจัย สาเหตุของความไม่ต่อเนื่องของโครงการในการดำเนินการ
2. ผู้ใช้ประโยชน์ :
 - นักวิจัย
 - ทีมวิจัยร่วม
 - หน่วยงานส่วนท้องถิ่น
3. กระบวนการ/วิธีการ :
 - ศึกษาข้อมูลมือสอง
 - สัมภาษณ์ผู้นำและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทุกกลุ่มเกี่ยวกับบทบาทและภาระหน้าที่
 - สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในหน่วยงานส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับแผนงานที่มีต่อชุมชน
 - ศึกษาข้อมูลของหน่วยงานอื่นที่เข้ามาสนับสนุน
 - สัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับช่วงเวลาสำคัญ
4. ผู้เกี่ยวข้อง/บทบาท :
 - ผู้นำกลุ่มแม่บ้าน เป็นผู้ประสานงานหลัก
 - สมาชิกกลุ่ม
 - เจ้าหน้าที่อบต. การวางแผนงานชุมชน
 - นักวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ วางแผน
5. เนื้อหา/แหล่งข้อมูล :
 - บทบาท ตำแหน่งทางสังคมของผู้นำกลุ่ม
 - บทบาท หน้าที่ของสมาชิกในการประกอบอาชีพ

- แผนงานที่มีต่อชุมชน แนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลาปฏิบัติ หน่วยงาน นักวิจัย
- ช่วงเวลาสำคัญของชุมชน

6. เครื่องมือ/วิธีการ :

- สัมภาษณ์รายบุคคล
- ทบทวนข้อมูลมือสอง
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การสรุปข้อมูล

7. ทำปฏิทินการทำงาน :

กิจกรรม	ระยะเวลา
- สัมภาษณ์ผู้นำ สมาชิก	พฤษภาคม
- สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ อบต.	พฤษภาคม
- ศึกษาข้อมูลหน่วยงานอื่น	พฤษภาคม
- สัมภาษณ์ผู้รู้	พฤษภาคม
- สรุปข้อมูล	พฤษภาคม

ข้อเสนอแนะ :

- ช่วงการพัฒนาแผนงานโครงการในระยะแรก ใช้แผนที่ทางสังคมทบทวนเป้าหมายของโครงการวิจัย
 - ทบทวนกิจกรรมที่ทำแล้วร่วมกับทีมวิจัย ได้ทำอะไรบ้าง อย่างไร ผลเป็นอย่างไร แล้วตรวจสอบกับเป้าหมายโครงการ จะเห็นว่าอะไรที่ยังไปไม่ถึงเป้าหมาย ขาดอะไร และย้อนกลับไปทำในส่วนที่ขาดหายได้ชัดเจนขึ้น เช่นทำเพิ่มในส่วนกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย

โครงการ กระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชน ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

1. เป้าหมาย / วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ได้ข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนทั้งอดีตและปัจจุบัน
2. ผู้ใช้ประโยชน์ :
 - ทีมวิจัย นักวิจัย ประธานป่าชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน
 - ชาวบ้าน
 - เด็กและเยาวชน
 - คนหาของป่า
 - บุคคลทั่วไป

3. กระบวนการ/วิธีการ :

- ลงพื้นที่สัมภาษณ์คนหาของป่าแต่ละหมู่บ้าน
- ประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้กับทีมวิจัยและรวบรวมข้อมูลอาหารจากป่าที่เก็บรวบรวมจากสมุดบันทึกของแต่ละบ้าน

4. ผู้เกี่ยวข้อง/บทบาท :

- ประธานและคณะกรรมการป่าชุมชน ให้ข้อมูลวิธีการที่เคยเก็บข้อมูลที่ผ่านมา ติดต่อประสานงาน
- คนหาของป่า ให้ข้อมูลฤดูกาลหาของป่า จำนวนที่ได้ ราคาขาย จำนวนคนหาของป่า
- เด็กและเยาวชน บันทึกข้อมูลการประชุม นำเสนอข้อมูลที่บันทึก ร่วมกิจกรรม
- ผู้เชี่ยวชาญด้านพืชอาหารป่า ตรวจสอบข้อมูลที่ได้อ้างอิงถึงความถูกต้อง
- นักวิจัย บันทึกเทป นำกระบวนการ สรุปรายงาน รวบรวมข้อมูลร่วมกับทีมวิจัย

5. เนื้อหา/แหล่งข้อมูล :

- ข้อมูลจากอาหารป่า จากผู้ที่เคยเก็บข้อมูล (อดีต) /สมุดจดแต่ละหมู่บ้าน (ปัจจุบัน)
- สอบถามจากสมุดจดบันทึกอาหารจากป่า
- ข้อมูลอาหารจากป่าที่เคยเก็บมามีอะไรบ้าง มูลค่าเท่าไร เก็บเมื่อไร ปี พ.ศ. ใครเก็บ วิธีการเก็บ ข้อมูลอยู่ที่ใคร จากผู้ที่เคยเก็บข้อมูล
- จำนวนคนหาของป่า จากประธาน คณะกรรมการป่าชุมชน คนหาของป่า
- ข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนตามฤดูกาล (วิธีการเก็บ ราคาขาย จำนวนที่ได้ต่อวัน) จากคนหาของป่า

6. เครื่องมือ/วิธีการ :

- สัมภาษณ์รายบุคคล (คนหาของป่า)
- สัมภาษณ์รายกลุ่ม
- ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- บันทึกเทป ภาพ จดบันทึก

7. ทำปฏิทินการทำงาน :

<u>กิจกรรม</u>	<u>ระยะเวลา</u>
- ลงพื้นที่สัมภาษณ์คนหาของป่าแต่ละบ้าน	23-25 เมษายน 2551
- ประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนที่ได้กับทีมวิจัยและข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนที่รวบรวมจากสมุดในแต่ละบ้าน	25 พฤษภาคม 2551

ข้อเสนอแนะ :

- นำเสนอผลการทำข้อมูลของแต่ละหมู่บ้านเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นพัฒนาการของข้อมูลจากหมู่บ้านที่ได้ ในการกระตุ้นหมู่บ้านที่ยังไม่ได้ข้อมูลให้เกิดการอยากเก็บข้อมูล
- ใช้ประโยชน์จากแผนที่ทางสังคม ไปขับเคลื่อนงานในพื้นที่

โครงการ กระบวนการพัฒนาศักยภาพเยาวชนในการดำเนินน้ำสาร อ.เมือง จ.ลำพูน

1.- 2. เป้าหมาย / วัตถุประสงค์ :

- ค้นหาผู้รู้เกี่ยวกับลำน้ำสาร
- ค้นหาพี่เลี้ยงในการทำกระบวนการเกี่ยวกับการทำกิจกรรมเยาวชน
- ค้นหาเยาวชนและข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย
- ผู้ใช้ประโยชน์ :
- ทีมวิจัย
- เด็กและเยาวชน
- คนในชุมชน

3. กระบวนการ/วิธีการ :

- ทำแผนผู้รู้เรื่องลำน้ำสาร
- ทำแผนพี่เลี้ยงในเรื่องกระบวนการ เกี่ยวกับการทำกิจกรรม
- ชักชวนกลุ่มเยาวชน
- จัดเวทีสนทนาในกลุ่มเยาวชนและผู้ปกครองของเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย
- จัดค่ายเยาวชน
- สรุปข้อมูล

4. ผู้เกี่ยวข้อง/บทบาท :

- ผู้เฒ่า ผู้แก่ เด็กและเยาวชน
- ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน
- ครู พระสงฆ์

5. เนื้อหา/แหล่งข้อมูล :

- ประวัติเรื่องลำน้ำสาร
- พิธีกรรม ความเชื่อที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำสาร
- การตรวจวัดคุณภาพน้ำ
- ข้อมูลและความสามารถของเยาวชนด้านต่างๆ

6. เครื่องมือ/วิธีการ :

- ค่าย
- กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง
- แบบสังเกตพฤติกรรมเยาวชน

7. ทำปฏิตินการทำงาน :

- ค้นหาทีมวิจัย ประชุมทีมวิจัย
- ติดต่อ อบต. แก่นนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านในการประชาสัมพันธ์
- ค้นหาเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ
- จัดเวทีสนทนาในกลุ่มเยาวชน
- จัดค่ายเยาวชน

ข้อเสนอแนะ :

- เป้าหมายการทำแผนที่ทางสังคม ควรเป็นการนำเสนอผลงานของโครงการ เพราะเป็นระยะที่ 3 ของโครงการ โดยนำเสนอตัวบุคคลผู้รู้ เยาวชน พี่เลี้ยง นำเสนอภาพรวม ให้เห็นความเชื่อมโยงของงาน และสิ่งที่ควรจะทำต่อไป
- กลุ่มเป้าหมาย คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน ภาครัฐ
- เนื้อหา ควรนำเสนอ
 - ผู้รู้ในชุมชน กลุ่มเยาวชน
 - สภาพลำนํ้าสารก่อน-หลังทำโครงการ มีความเปลี่ยนแปลงไปในด้านใดบ้างอย่างไร
 - กิจกรรม
 - ภูมิปัญญา

โครงการ การบริหารจัดการการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการทำวิทยานิพนธ์ค้นคว้าอิสระของ
นักศึกษาปริญญาโท (CBMAG) ปี 2551

1. เป้าหมาย / วัตถุประสงค์ :

- เพื่อศึกษาและค้นหารูปแบบตลอดจนช่องทางการบริหารจัดการการให้ทุนที่มีประสิทธิภาพนอกเหนือจากช่องทาง Node และพี่เลี้ยง
- เพื่อหาทิศทางการตลอดจนช่วงเวลาของการกำหนดกิจกรรมในการดำเนินการให้ทุน
- เพื่อจัดทำฐานข้อมูลของระยะเวลา ของนักศึกษาระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยในภาคเหนือ
- เพื่อจัดทำฐานข้อมูลของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีความสนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

2. ผู้ใช้ประโยชน์ :

- ชุดโครงการ CBMAG
- สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- Node และพี่เลี้ยง
- นักศึกษาที่สนใจ
- มหาวิทยาลัย
- อาจารย์ที่ปรึกษา

3. กระบวนการ/วิธีการ :

- รวบรวมข้อมูลมือสองจากอินเทอร์เน็ต/ เว็บไซต์มหาวิทยาลัย/ ฐานข้อมูล สกว. / หนังสือเผยแพร่ของวารสารมหาวิทยาลัยต่างๆ
- สัมภาษณ์ อาจารย์ที่สนใจอยู่แล้ว เพื่อหาเครือข่าย และอาจารย์ที่ค้นพบ เพื่อศึกษา แนวคิด และแนวทางความเป็นมา
- ค้นหาข้อมูลจากอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- ศึกษาช่วงเวลาของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนปริญญาโทเพื่อนำมาเป็นส่วนประกอบของ ข้อกำหนดกิจกรรมทุนวิจัย
- ประมวลข้อมูลตลอดจนการจัดเก็บในรูปแบบของ Excel โดยแยกเป็นส่วน của นักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา (ฐานข้อมูล)
- นำข้อมูลไปทดลองใช้ในการกำหนดกิจกรรม

4. ผู้เกี่ยวข้อง/บทบาท :

- มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนปริญญาโทในภาคเหนือ ในการให้ข้อมูล
- อาจารย์ที่มีความสนใจอยู่แล้วในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นที่ปรึกษา
- อาจารย์ใหม่ที่มีความสนใจ เป็นให้ความรู้ใหม่
- นักศึกษาปริญญาโทที่ศึกษาอยู่ในแต่ละมหาวิทยาลัย เป็นผู้ให้ข้อมูล
- สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นที่ปรึกษาและแหล่งทุน

5. เนื้อหา/แหล่งข้อมูล :

- ความสนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย (ฐานข้อมูล เครือข่าย)
- ช่วงเวลาของการศึกษาปริญญาโทที่สอดคล้องกับทุน

6. เครื่องมือ/วิธีการ :

- รวบรวมข้อมูลจากเทคโนโลยีการสื่อสาร ออกแบบสอบถาม บันทึกเสียง
- จัดเวทีพบปะปรับแนวคิด อาจารย์ที่สนใจ (เคยทำ /ใหม่ + เครือข่าย)
- นักศึกษาปริญญาโท

- จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อมูลที่ได้เพื่อกำหนดทิศทางการทำงาน CBMAG

7. ทำปฏิทินการทำงาน :

กิจกรรม	ระยะเวลา
- ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ร่วมกับทีมงาน	เม.ย.
- จัดการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ทดียบภูมิ มหาวิทยาลัย อ.ที่ปรึกษาเก่า ใหม่ เครือข่าย	เม.ย. – ก.ค.
- จัดเวทีสรุปข้อมูล	ส.ค.
- จัดเวทีแยกแต่ละกลุ่ม ตรวจสอบข้อมูล นักศึกษา /อาจารย์เก่า + เครือข่าย /อาจารย์ใหม่	ส.ค.
- จัดเวทีสรุปข้อมูล	ส.ค.
- นำข้อมูลที่ได้จัดทำฐานข้อมูล (Excel)	ก.ย. – ต.ค.
- ทำข้อมูลต่อยอดพร้อมใช้งานตลอดไป	ต.ค.

เสนอแนะเพิ่มเติม

- การจัดการข้อมูลที่ได้ และการกำหนดรูปแบบมีความสำคัญมาก
- ข้อเสนอแนะจาก Node พี่เลี้ยง มีความสำคัญมาก

ข้อเสนอแนะ :

- เป้าหมาย ควรเพิ่มการหนุนเสริมโครงการปัจจุบันที่มีอยู่ ทบทวนบทเรียนการทำงานเดิมเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนการหนุนเสริม ให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้
- ปัจจุบันจังหวะการทำงานของชุดอยู่ระดับไหน อยู่ในช่วงทบทวนวิธีการทำงาน และการหนุนเสริมโครงการวิจัยหรือไม่
- ควรทบทวนสถานการณ์ปัญหาของแต่ละโครงการในปัจจุบันมีอะไรบ้าง อย่างไร เพื่อหากระบวนการหนุนเสริม อะไร อย่างไร ทั้งในส่วนของผู้เลี้ยงและนักวิจัย

ทบทวนจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1. สองวันนี้ได้เรียนรู้อะไรบ้าง
 - รู้จักแผนที่ทางสังคมคืออะไร วิธีการทำแผนที่ทางสังคม การลำดับความคิด การนำไปให้ให้เกิดประโยชน์กับงาน
 - เกม การเปิดประชุมโดยการเล่นเกม
 - การพัฒนาโครงการก้าวอย่างไปกับการวิจัย
 - ได้ความสัมพันธ์ รู้จักพี่ เพื่อนที่ทำงานคล้ายกัน ได้รู้จักพื้นที่ใหม่
 - อยากรู้จักทุกคนๆ ทานให้มากกว่านี้
 - ได้แนวทางกลับไปทำงานในพื้นที่ของตนเอง
 - เรื่องประเพณี
 - ได้เรียนรู้ AAR (After Action Review) การทบทวนภายหลังการทำงาน
2. ถ้านำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปทำงาน ทีมที่เลี้ยงต้องทำอะไรเพื่อช่วยได้บ้าง
 - ให้คำแนะนำ คำปรึกษา
 - การหนุนเสริมในพื้นที่ ให้ช่วยวิเคราะห์เพิ่มเติมตัวแผนที่ทางสังคม แนะนำเรื่องที่ยังไม่ทะลุ หรือเรื่องที่ค้นพบใหม่ในภายหลัง ประเมินหลังจากทำแผนที่ทางสังคม แนะนำเพิ่มเติม
 - แนะนำขั้นตอนสิ่งที่เรียนรู้ตอนนี้ไปใช้กับเรื่องใหม่ได้อย่างไร
 - แนะนำการทำโครงการ กระบวนการคิดวิเคราะห์
 - วิธีเข้าหาชุมชน

ข้อเสนอแนะ อยากให้ศึกษามากกว่านี้

รายชื่อผู้เข้าร่วมอบรมครั้งที่ 1

1. นางสาวสุทธิดา	ตะวีไชย	161 หมู่ที่ 3 ต.ตาลชุม อ.ท่าวังผา จ.น่าน
2. นางสาวณัฐการ์ต	จิตรวัฒนา	32 หมู่ที่ 3 ต.สะเนียน อ.เมือง จ.น่าน
3. นายทินกฤต	นุดวงษ์	324/3 หมู่ที่ 2 ต.ตันธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง
4. นายโสณัฐ	นที	55 หมู่ที่ 7 ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
5. นายวิทวัส	สมพันธ์	45 หมู่ที่ ๗7 ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
6. นายดอน	ทาวะดี	40 หมู่ที่ 7 ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
7. นายวิมนต์	ใจอ่อน	13/1 หมู่ที่ 7 ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
8. นายพิพัฒน์	ธนุวิทยา	11 หมู่ที่ 8 ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

9. นายอุทิศ	ชนะวรรณชน	74 หมู่ที่ 8 ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
10. นายภูริณัฐ	โชคสุขทรัพย์สิน	16/1 หมู่ที่ 1 ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
11. นายดี	ฐานกรีกสกุล	130 หมู่ที่ 1 ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
12. นายทองใบ	ถิ่นทองท่าผา	57/1 หมู่ที่ 1 ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
13. นางสาวเจติยา	เที่ยงจันตา	150 หมู่ที่ ๑10 ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
14. นางสาวพรทิว	ยอดมงคล	สกว.สำนักงานภาค อ.เมือง จ.เชียงใหม่
15. นายนิติศักดิ์	โคนิติ	57 หมู่ที่ 5 ต.นาคอเรือ อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
16. นางสาวเกศสุดา	บุญธรรม	57 หมู่ที่ 5 ต.นาคอเรือ อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

รายชื่อผู้เข้าร่วมอบรมครั้งที่ 2

1. นางอุดมลักษณ์	ดวงลกคก	โรงเรียนจักรคำคณาทร อ.เมือง จ.ลำพูน
2. นางสาวเบญจวรรณ	สีสด	94 หมู่ที่ 1๑ ต.บ้านปาง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
3. นายนพพล	ฟูแสง	30 หมู่ที่ 11 ต.ตุน อ.เมือง จ.พะเยา
4. นางสาวสุภาพร	อินชะ	175/12 ถ.รอบเมืองใน อ.เมือง จ.ลำพูน
5. นางสาวเสาวดี	ศรีฟ้า	52 ถ.ชลประทาน ซ.4 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
6. นางสาวอรรี	สายมี	225/41 ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
7. นางสาวธิดารัตน์	นามแก้ว	26 หมู่ที่ 1 ต.ป่าบง อ.สารภี จ.เชียงใหม่
8. นายพาวอ๊ะ	ชื่นสูงอริกุล	30 หมู่ที่ 6 ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
9. นายพาเดดา	สูงโพธิญาณ	106 หมู่ที่ 6 ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
10. นายชาญชัย	คุณนิกรกุล	61 หมู่ที่ 6 ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
11. นายหม่อทูคำ	สถิภูวดล	25 หมู่ที่ 3 ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
12. นายเขหน้า	สีลปาริวิไล	17/2 หมู่ที่ 9 ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
13. นายชาติชาย	มงคลวาท	171 หมู่ที่ 9 ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
14. นายเดพอ	แก้วมงคลจิต	149 หมู่ที่ 9 ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
15. นายคิลก	ตระกูลรุ่งอำไพ	163 หมู่ที่ 9 ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
16. นายโกโฬ๊ะ	ขวัญไพโรจน์กิจ	13 หมู่ที่ 9 ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
17. นายนิมิต	วิเวกวารมณ	32/1 หมู่ที่ 6 ต.แจ่มหลวง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
18. นายศิริชัย	ทองแก้ว	274 หมู่ที่ 6 ต.แจ่มหลวง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
19. นางสาวสุภาพร	เด่นสอยดาว	17 หมู่ที่ 6 ต.แจ่มหลวง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
20. นายวันชัย	แจ่มรัตนปัญญา	3 หมู่ที่ 2 ต.แจ่มหลวง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
21. นายชาญชัย	ฤทัยกริม	19/1 หมู่ที่ 6 ต.แจ่มหลวง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

22.	นายมานะ	สว่างวัฒนกุล	61 หมู่ที่ 3 ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
23.	นายพูนผล	เล็กไม่น้อย	ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จ.เชียงใหม่
24.	นายพรชัย	เพียรพล	ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จ.เชียงใหม่
25.	นางสาวสุภาพรรณ	ไกรฤกษ์	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
26.	นายวิมนต์	ใจอ่อน	13/1 หมู่ที่ 7 ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
27.	นางสาวพรทวิ	ยอดมงคล	สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
28.	นายนิติศักดิ์	โตนิติ	57 หมู่ที่ 5 ต.นาคอเรือ อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
29.	นางสาวเกศสุดา	บุญธรรม	57 หมู่ที่ 5 ต.นาคอเรือ อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

การสรุปบทเรียนจากการฝึกอบรม
“ประสบการณ์การทำแผนที่ทางสังคม เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ในพื้นที่ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่”

กรณีนำร่อง : การจัดทำแผนที่ทางสังคมของพื้นที่แม่แจ่มตอนบน

จากการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับนักวิจัยและองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดโอกาสในการประสานความร่วมมือ เพื่อนำประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ อ.แม่แจ่ม ตอนบน ซึ่งนับเป็นกรณีนำร่องที่จะทำให้เกิดรูปธรรมในการขยายผลการสร้างความร่วมมือในการดำเนินงาน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยใช้เครื่องมือแผนที่ทางสังคมเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

แนวทางในการจัดทำแผนที่ทางสังคมของพื้นที่แม่แจ่มตอนบน

1. เป้าหมาย : เพื่อเข้าใจสภาพทั่วไปและสถานการณ์ของพื้นที่ตำบลบ้านจันทร์ แจ่มหลวง ห้วยตอง ตลอดจนเห็นภารกิจงานและบุคลากร ในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่นำร่องและพื้นที่ขยายผลร่วมกัน
2. ผู้ใช้ประโยชน์
 1. ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่
 - 1.1 ตำบลแจ่มหลวง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
 - 1.2 ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
 - 1.3 บ้านห้วยตอง ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
 2. หน่วยงาน และภาคีที่เกี่ยวข้อง
3. กระบวนการ
 1. ค้นหา และรวบรวมเอกสารพหุติภูมิที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล /หาหรือพูดคุยวางแผนทาง
 2. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับตำบล ในพื้นที่เป้าหมาย
 - 2.1 วางแนวทางในการจัดเวทีร่วมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 2.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 3. สรุปข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป้าหมาย ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของพื้นที่ สำหรับสะท้อนข้อมูลสู่ชุมชนให้เกิดการเรียนรู้สถานการณ์ดังกล่าวในภาพรวม และมีส่วนร่วมในการค้นหา

แนวทาง เพื่อการจัดการตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง

4. วางแนวทางการขับเคลื่อนงานนาร่องและขยายผลในพื้นที่เป้าหมายร่วมกันระหว่างตัวแทนชุมชนและองค์กรภาคี

4. ผู้ที่เกี่ยวข้อง/ บทบาท

หน่วยงาน	บทบาท
✦ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ✦ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ✦ สถานีอนามัยในพื้นที่เป้าหมาย ✦ โรงพยาบาลวัดจันทร์เฉลิมพระเกียรติฯ ✦ องค์การบริหารส่วนตำบล ✦ สนง.พัฒนาที่ดิน ✦ หน่วยจัดการต้นน้ำ ✦ หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ช.ม.17 (วัดจันทร์) ✦ ออป.วัดจันทร์ ✦ โรงเรียนบ้านห้วยตอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ✦ โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง ✦ โรงเรียนห้วยยา ✦ โรงเรียนสันม่วง ✦ โรงเรียนสหมิตรวิทยา ✦ โรงเรียนบ้านจันทร์ ✦ ตัวแทนชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ✦ การศึกษานอกโรงเรียน ✦ หน่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	ร่วมกันเป็นทีมงานหลัก ในการทำกระบวนการทั้งหมด

5. เนื้อหาฐานข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของพื้นที่ตั้งแต่อดีต-ถึงปัจจุบันในประเด็นสำคัญดังนี้ คือ

1. ฐานข้อมูลเกี่ยวกับระบบชุมชน ได้แก่

1.1 ฐานข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากร ดิน/น้ำ/ป่า

- สถานการณ์ของกลุ่มน้ำ ฝายลดตะกอน น้ำและพฤติกรรมการใช้ น้ำ
- เงื่อนไข ข้อตกลง กฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติการตามข้อตกลงนั้น
- ลักษณะภูมิประเทศ / คุณภาพดิน / การจัดทำแผนการใช้ที่ดิน (เช่น เขตป่า เขตลาดชัน เขตต้นน้ำ เขตการเกษตร การผลิต)
- การจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยชุมชนและหน่วยงาน (ประสบการณ์การจัดการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน)

1.2 ฐานข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและเศรษฐกิจ เช่น

- ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร
- การเลี้ยงสัตว์ (การลดต้นทุนเรื่องอาหารสัตว์) การจัดการดูแลสัตว์เลี้ยง
- การลดรายจ่ายในครัวเรือน
- พลังงาน การใช้พื้น (เตาประหยัดพื้น)
- การจัดการกระบวนการผลิตพืชถิ่นและพืชต่างถิ่น การลดการใช้สารเคมี
- 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์

1.3 ฐานข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสังคม เช่น เงื่อนไขคุณภาพชีวิต (มาตรวัดความสุขสบายของชุมชน) ที่เชื่อมโยงกับการจัดการป่าไม้ การจัดการการผลิตอย่างพอเพียง เพื่อความอยู่ดี กินดี

1.4 การศึกษาที่เน้นเรื่องราวของท้องถิ่น (ในระบบ /นอกระบบ /ตามอัธยาศัย)

- คุณภาพการจัดการศึกษา
- กระบวนการคิดวิเคราะห์ จิตสำนึกสาธารณะ / คุณธรรมจริยธรรม

1.5 สุขภาพเชิงรับและรุก (สมุนไพร) เช่น การตรวจสารเคมีในเลือด การวัดน้ำตาลในเลือด และสารเสพติด

1.6 การถอดถอดของภูมิปัญญา ปากาละญอ ศักยภาพภาวะผู้นำ และบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

2. ฐานข้อมูลเกี่ยวกับระบบโลก (ทุนนิยม) /ปัจจัยเอื้อ และข้อจำกัด

- การบริการภาครัฐ ได้แก่ ระบบการศึกษา สาธารณูปโภค ระบบสาธารณสุข
- สถานการณ์การปล่อยเงินกู้ - สถานการณ์การท่องเที่ยว
- การส่งเสริมพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว (พืชอาหารสัตว์ และพืชพลังงาน)

6. วิธีการ/ เครื่องมือ

1. วิธีการ

- ✚ ทบทวนข้อมูลมือสองและพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ โดยใช้แนวการสัมภาษณ์
- ✚ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ดำรวจข้อมูลทรัพยากร และการใช้ประโยชน์
- ✚ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับตำบล
- ✚ เวทีสรุปข้อมูลสู่ชุมชนเพื่อหาแนวทางในการพึ่งพาตนเองร่วมกัน

2. เครื่องมือ

- ✚ แนวการสัมภาษณ์
- ✚ แผนที่กลุ่ม องค์กรชุมชน และศักยภาพ
- ✚ แผนที่ภูมิประเทศ ภาพถ่ายดาวเทียมของพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- ✚ แผนที่ทรัพยากรธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์
- ✚ แผนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศักยภาพ

7. ปฏิทินปฏิบัติการ

กิจกรรม	ช่วงเวลา (ก.ย.- ธ.ค. 2551)
1. ค้นหา และรวบรวมเอกสารทุกขุมิตีที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล / วางแนวทาง	ก.ย.
2 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับตำบล ในพื้นที่เป้าหมาย 2.1 วางแนวทางในการจัดเวทีร่วมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ต.ค.- พ.ย.
3. เวทีสรุปข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป้าหมาย ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของพื้นที่ สำหรับสะท้อนข้อมูลสู่ชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ สถานการณ์ดังกล่าวในภาพรวมและมีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทาง เพื่อการจัดการตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน	ธ.ค.
4. วางแนวทางการขับเคลื่อนงานนำร่องและขยายผลในพื้นที่เป้าหมาย ร่วมกันระหว่างตัวแทนชุมชนและองค์กรภาคี	ธ.ค.

ภาคผนวก

สรุปการแลกเปลี่ยนพูดคุยการจัดทำแผนที่ทางสังคมของพื้นที่แม่แจ่มตอนบน ครั้งที่ 1
วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ณ ห้องประชุมโครงการหลวงวัดจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

รายชื่อผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1. นายประวิทย์ สุริยมณฑล	โรงเรียนสมิตรวิทยา
2. นายพูลผล เล็กไม่น้อย	ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์
3. ว่าที่ร้อยตรีธเนศ	ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์
4. นายศิริชัย ทองแก้ว	ชุมชนบ้านแจ่มหลวง ตำบลแจ่มหลวง
5. นายนิยม อรณา	สำนักงานปศุสัตว์เชียงใหม่ พื้นที่วัดจันทร์
6. นายบวรศักดิ์ เพชรานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
7. นางสาวทินารัตน์ รินทร์ฟอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
8. นางสาวกัทรินทร์ ชาญฤภา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
9. นายนิติศักดิ์ โตนิตี	หน่วยสนับสนุนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อ.แม่แจ่ม
10. นายวิมนต์ ใจอ่อน	หน่วยสนับสนุนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อ.แม่แจ่ม

สรุปการแลกเปลี่ยนพูดคุย

การแลกเปลี่ยนพูดคุยเกี่ยวกับการจัดทำแผนที่ทางสังคม เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานในพื้นที่แม่แจ่มตอนบน ซึ่งปัจจุบันพบว่า มีการดำเนินงานของหลายหน่วยงานที่มีทิศทางในการขับเคลื่อนงานลักษณะเดียวกัน ดังนั้นเพื่อสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับขับเคลื่อนงานในพื้นที่ร่วมกัน

จึงได้นัดหมายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือแผนที่ทางสังคม ซึ่งมีหัวข้อสำคัญดังนี้คือ

1. เป้าหมาย คือ เข้าใจสภาพทั่วไปและสถานการณ์พื้นที่ เห็นภารกิจงานและบุคลากรในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ร่วมกัน
2. ประเด็นเนื้อหาในการทำแผนที่ทางสังคมเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกัน คือ
 - ภาพรวมของพื้นที่ดำเนินงาน เกี่ยวกับบริบททั่วไป ที่ตั้ง ชื่อท้องถิ่น
 - สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน (ในแง่มุม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด) เกี่ยวกับ ทรัพยากรป่า/ดิน/น้ำ การผลิต วัฒนธรรม สุขภาพ เจริญ/รูก และสถานการณ์จากภายนอกที่เข้ามาในชุมชน เช่น การท่องเที่ยว การให้สินเชื่อ การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว

- แผนผังผู้รู้ด้านต่างๆ ในพื้นที่
 - กลุ่มนาร่องและกลุ่มขยายผลด้านต่างๆ
3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำแผนที่ทางสังคม
- โรงเรียนสหมิตรวิทยา
 - ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์
 - สำนักงานปศุสัตว์เชียงใหม่ พื้นที่วัดจันทร์
 - โรงพยาบาลวัดจันทร์เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
 - สถานีอนามัยตำบล
 - มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
 - หน่วยสนับสนุนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อ.แม่แจ่ม
 - หน่วยป้องกันรักษาป่า
 - หน่วยจัดการต้นน้ำ
 - สวทช. ภาคเหนือ
 - องค์การบริหารส่วนตำบล
 - อื่นๆ
4. นัดหมายแลกเปลี่ยนพูดคุยครั้งต่อไป วันจันทร์ที่ 28 กรกฎาคม 2551 เวลา 11.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ เพื่อหารือเกี่ยวกับทิศทางการขับเคลื่อนการทำแผนที่ทางสังคม

สรุปการแลกเปลี่ยนพูดคุยการจัดทำแผนที่ทางสังคมของพื้นที่แม่แจ่มตอนบน ครั้งที่ 2
วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ณ ห้องประชุมโครงการหลวงวัดจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

รายชื่อผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1. นายประวิทย์ สุริยมณฑล โรงเรียนสหมิตรวิทยา
2. นายพุลผล เล็กไม่น้อย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์
3. นางนภาพร ประลองผล ชุมชนบ้านแจ่มหลวง ตำบลแจ่มหลวง
4. นายศิริชัย ทองแก้ว ชุมชนบ้านแจ่มหลวง ตำบลแจ่มหลวง
5. นายนิยม อรณา สำนักงานปศุสัตว์เชียงใหม่ พื้นที่วัดจันทร์
6. นายบวรศักดิ์ เพชรานนท์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
7. นางสาวทินารัตน์ รินทร์ฟอง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
9. นายนิติศักดิ์ โคนิติ หน่วยสนับสนุนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อำเภอแม่แจ่ม
10. นายวิมนต์ ใจอ่อน หน่วยสนับสนุนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อำเภอแม่แจ่ม
11. นายเชิดศักดิ์ นະนิตย์ โรงเรียนบ้านห้วยตอง ตำบลห้วยปูลิง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
12. นายประพันธ์ ขาญยุทธศิริ สถานีอนามัยห้วยบง ตำบลบ้านจันทร์
13. นายกิตติพงษ์ นุภา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์
14. นายถาวร จุติไพโรจน์ใจจริง หน่วยป้องกันรักษาป่า ช.ม.17 (วัดจันทร์)
15. นายจันทงค์ สายแก้ว หน่วยป้องกันรักษาป่า ช.ม.17 (วัดจันทร์)
16. นายสว่างชัย ศิลป์มิตรภาพ โรงเรียนแจ่มหลวง
17. แพทย์หญิงประณมพร ศิริภักดี โรงพยาบาลวัดจันทร์เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา

สรุปการแลกเปลี่ยนพูดคุย

บททวนการแลกเปลี่ยนพูดคุยครั้งที่ 1 เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่ทางสังคม เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานในพื้นที่แม่แจ่มตอนบน ซึ่งปัจจุบันพบว่า มีการดำเนินงานของหลายหน่วยงานที่มีทิศทางในการขับเคลื่อนงานลักษณะเดียวกัน ดังนั้นเพื่อสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับขับเคลื่อนงานในพื้นที่ร่วมกัน

จากการแลกเปลี่ยนพูดคุยร่วมกันทั้ง 2 ครั้ง ที่ประชุมมีเป้าหมายในการทำแผนที่ทางสังคมร่วมกัน “เพื่อเข้าใจสภาพทั่วไปและสถานการณ์ของพื้นที่ตำบลบ้านจันทร์ แจ่มหลวง แม่แดด ห้วยตอง ตลอดจนเห็นภารกิจงานและบุคลากรในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่นาร่องและพื้นที่ขยายผลร่วมกัน” ซึ่งมีเนื้อหาดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

1. **ฐานข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในประเด็นสำคัญ ดังนี้ คือ**

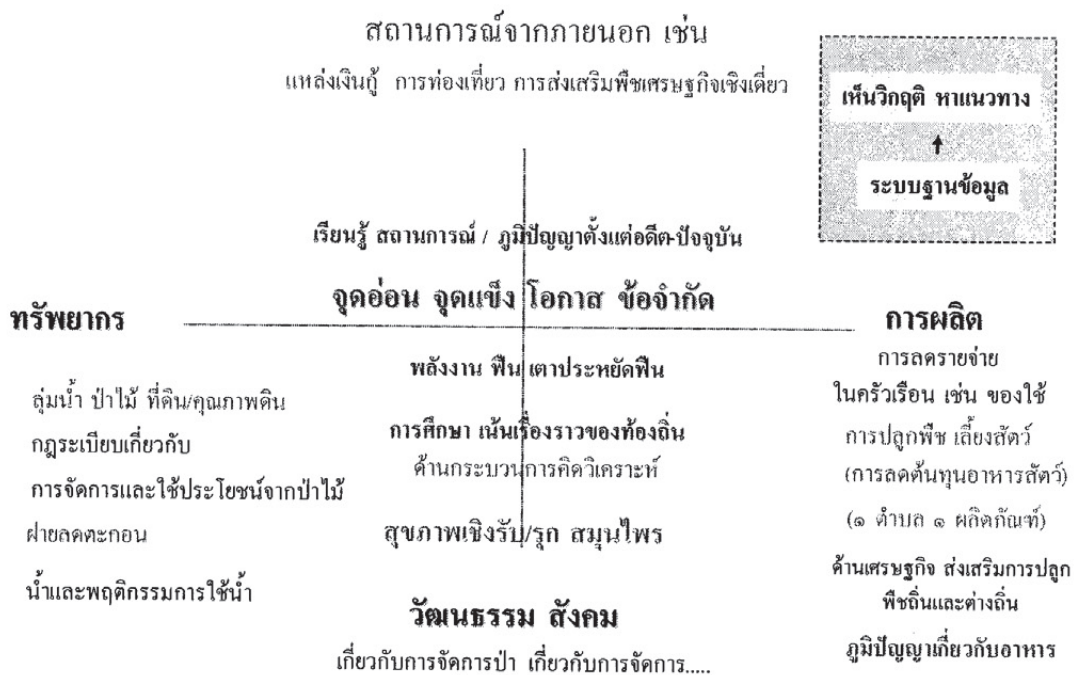
1.1 **ฐานข้อมูลเกี่ยวกับระบบชุมชน ได้แก่**

- ฐานข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรดินน้ำป่า เช่น สถานการณ์ของกลุ่มน้ำ ป่าไม้ ที่ดิน /คุณภาพดิน น้ำและพฤติกรรมการใช้ น้ำ ฝายลดตะกอน กฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้

- ฐานข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต เช่น ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร การเลี้ยงสัตว์ (การลดต้นทุนเรื่องอาหารสัตว์) การลดรายจ่ายในครัวเรือน พลังงาน การใช้พื้นที่ (เตาประหยัดฟืน) กระบวนการผลิตพืชถิ่นและพืชต่างถิ่น

- ฐานข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสังคม เช่น การศึกษาที่เน้นเรื่องราวของท้องถิ่น สุขภาพเชิงรับและรุก (สมุนไพร)

1.2 **ฐานข้อมูลเกี่ยวกับระบบโลก(ทุนนิยม) ได้แก่ แหล่งเงินทุน การท่องเที่ยว และการส่งเสริมและการขยายตัวของพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว**

ประเด็นในการทำแผนที่ทางสังคม

ร่างแผนงานในการจัดทำแผนที่ทางสังคมของพื้นที่แม่แจ่มตอนบน

1. เป้าหมาย : เพื่อเข้าใจสภาพทั่วไปและสถานการณ์ของพื้นที่ตำบลบ้านจันทร์ แจ่มหลวง แม่แดด ห้วยตอง ตลอดจนเห็นภารกิจงานและบุคลากรในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่นำร่องและพื้นที่ขยายผลร่วมกัน

2. ผู้ใช้ประโยชน์

1. หน่วยงาน และภาคีที่เกี่ยวข้อง
2. ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลแม่แดด ตำบลแจ่มหลวง ตำบลบ้านจันทร์ บ้านห้วยตอง

3. กระบวนการ

1. ค้นหา และรวบรวมเอกสารทุกข้อมูที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล
2. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับตำบล ในพื้นที่เป้าหมาย
3. สรุปรูปข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป้าหมาย ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของพื้นที่ สำหรับสะท้อนข้อมูลสู่ชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ สถานการณ์ดังกล่าวในภาพรวมและมีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทาง เพื่อการจัดการตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง
4. วางแนวทางการขับเคลื่อนงานนำร่องและขยายผลในพื้นที่เป้าหมายร่วมกันระหว่างตัวแทนชุมชน และองค์กรภาคี

4. ผู้ที่เกี่ยวข้อง/ บทบาท

หน่วยงาน	บทบาท
✚ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ✚ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ✚ สถานีอนามัยในพื้นที่เป้าหมาย ✚ โรงพยาบาลวัดจันทร์เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ✚ องค์การบริหารส่วนตำบล ✚ หน่วยจัดการต้นน้ำ ✚ หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ช.ม.17 (วัดจันทร์) ✚ โรงเรียนบ้านห้วยตอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ✚ โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง ✚ โรงเรียนสหมิตรวิทยา ✚ โรงเรียนบ้านจันทร์ ✚ ตัวแทนชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ✚ หน่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	ร่วมเป็นทีมงานหลัก ในการทำกระบวนการทั้งหมด

5. เนื้อหา ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในประเด็นสำคัญดังนี้ คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับระบบชุมชน ได้แก่

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรดินน้ำป่า เช่น สถานการณ์ของกลุ่มน้ำ ป่าไม้ ที่ดิน /คุณภาพดิน น้ำและพฤติกรรมการใช้ น้ำ ฝายลตะกอน กฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต เช่น ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร การเลี้ยงสัตว์ (การลดต้นทุนเรื่องอาหารสัตว์) การลดรายจ่ายในครัวเรือน พลังงาน การใช้พื้นที่ (เตาประหยัดพื้นที่) กระบวนการผลิตพืชดินและพืชต่างถิ่น

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสังคม เช่น การศึกษาที่เน้นเรื่องราวของท้องถิ่น สุขภาพเชิงรับและรุก (สมุนไพร)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับระบบโลก (ทุนนิยม) ได้แก่ แหล่งเงินทุน สถานการณ์การท่องเที่ยว และการส่งเสริมพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว

6. วิธีการ/ เครื่องมือ

1. วิธีการ

- ➡ ทบทวนข้อมูลมือสองและพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ โดยใช้แนวการสัมภาษณ์
- ➡ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ดำรงข้อมูลทรัพยากร และการใช้ประโยชน์
- ➡ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับตำบล
- ➡ เวทีสรุปข้อมูลสู่ชุมชนเพื่อหาแนวทางในการพึ่งพาตนเองร่วมกัน

2. เครื่องมือ

- ➡ แนวการสัมภาษณ์
- ➡ แผนที่กลุ่ม องค์การชุมชน และศักยภาพ
- ➡ แผนที่ภูมิประเทศ ภาพถ่ายดาวเทียมของพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- ➡ แผนที่ทรัพยากรธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์
- ➡ แผนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศักยภาพ

7. ปฏิทินปฏิบัติการ

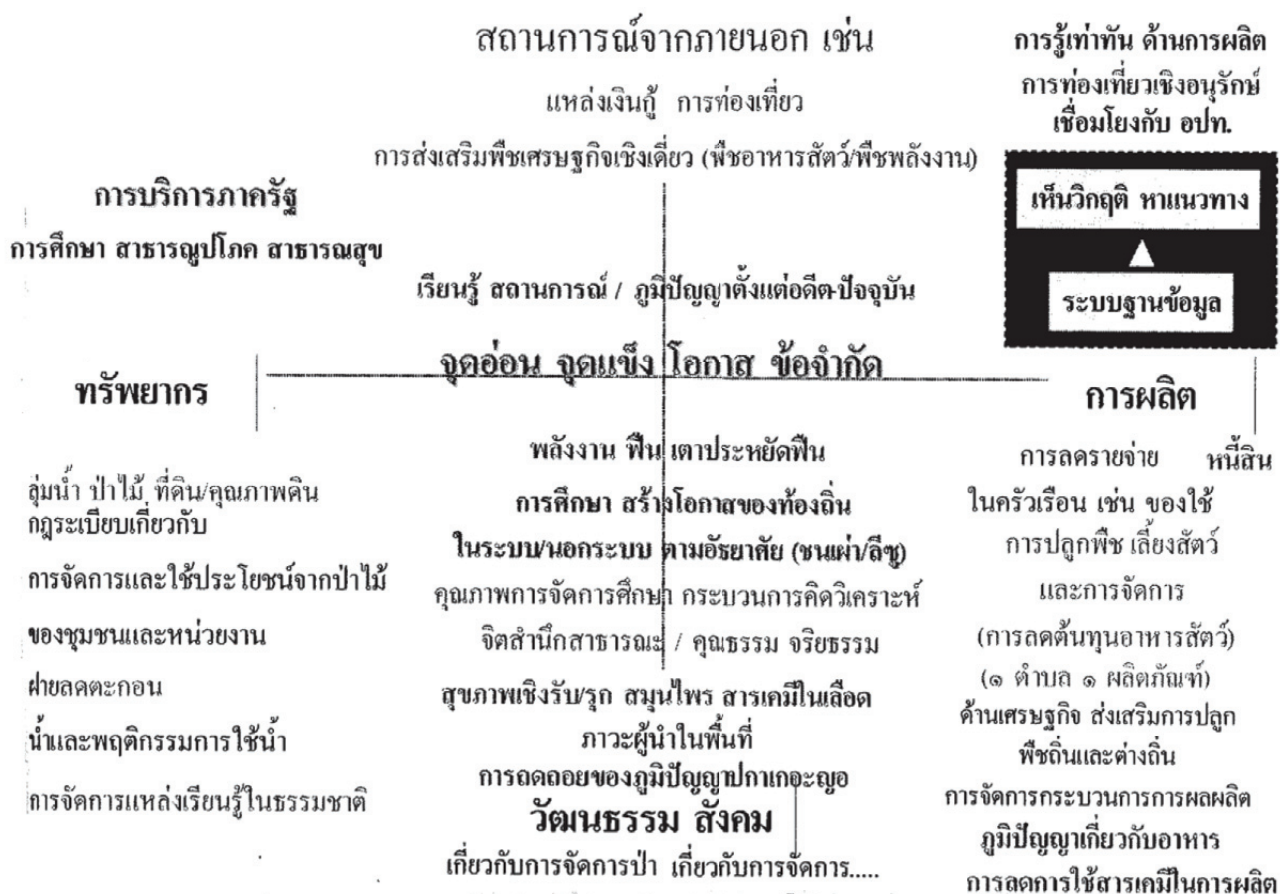
กิจกรรม	ช่วงเวลา(กย.- ธค. 2551)
1.ค้นหา และรวบรวมเอกสารทุกข้อมูที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล	ก.ย.
2.เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับตำบล ในพื้นที่เป้าหมาย	ค.ค.- พ.ย.
3. เวทีสรุปข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป้าหมาย ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของพื้นที่ สำหรับสะท้อนข้อมูลสู่ชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ สถานการณ์ดังกล่าวในภาพรวม และมีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทาง เพื่อการจัดการตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน	ธ.ค.
4. วางแนวทางการขับเคลื่อนงานนำร่องและขยายผลในพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน ระหว่างตัวแทนชุมชนและองค์กรภาคี	ธ.ค.

สรุปการแลกเปลี่ยนพูดคุยการจัดทำแผนที่ทางสังคมของพื้นที่แม่แจ่มตอนบน ครั้งที่ 3
วันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2551 ณ ห้องประชุมโครงการหลวงวัดจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

สรุปการแลกเปลี่ยนพูดคุย

ทบทวนการประชุมที่ผ่านมา โดยทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนจากองค์กรภาคีต่างๆ ที่เข้ามาเพิ่มเติม ให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานการจัดทำแผนที่ทางสังคม โดยการมีส่วนร่วม

ระดมประเด็นในการทำแผนที่ทางสังคม เพิ่มเติม

ประเด็นในการทำแผนที่ทางสังคม

แผนที่ทางสังคมของพื้นที่แม่แจ่มตอนบน

1. เป้าหมาย : เพื่อเข้าใจสภาพทั่วไปและสถานการณ์ของพื้นที่ตำบลบ้านจันทร์ แจ่มหลวง ห้วยตอง ตลอดจนเห็นภารกิจงานและบุคลากรในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่นาร่องและพื้นที่ขยายผลร่วมกัน

2. ผู้ใช้ประโยชน์

1. หน่วยงาน และภาคีที่เกี่ยวข้อง
2. ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลแจ่มหลวง ตำบลบ้านจันทร์ บ้านห้วยตอง

3. กระบวนการ

1. ค้นหา และรวบรวมเอกสารทุกข้อมูที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล /หรือพูดคุยวางแผนทาง
2. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับตำบล ในพื้นที่เป้าหมาย
 - 2.1 วางแนวทางในการจัดเวทีร่วมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 2.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. สรุปรายข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป้าหมาย ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของพื้นที่ สำหรับสะท้อนข้อมูลสู่ชุมชนให้เกิดการเรียนรู้สถานการณ์ดังกล่าวในภาพรวมและมีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทาง เพื่อการจัดการตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง
4. วางแนวทางการขับเคลื่อนงานนาร่องและขยายผลในพื้นที่เป้าหมายร่วมกันระหว่างตัวแทนชุมชนและองค์กรภาคี

4. ผู้ที่เกี่ยวข้อง/ บทบาท

หน่วยงาน	บทบาท
☛ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ☛ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ☛ สถานีอนามัยในพื้นที่เป้าหมาย ☛ โรงพยาบาลวัดจันทร์เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ☛ องค์การบริหารส่วนตำบล ☛ สนง.พัฒนาที่ดิน ☛ หน่วยจัดการต้นน้ำ ☛ หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ข.ม.17 (วัดจันทร์) ☛ ออป.วัดจันทร์ ☛ โรงเรียนบ้านห้วยตอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ☛ โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง ☛ โรงเรียนห้วยยา ☛ โรงเรียนสันม่วง ☛ โรงเรียนสหมิตรวิทยา ☛ โรงเรียนบ้านจันทร์ ☛ ตัวแทนชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ☛ การศึกษานอกโรงเรียน ☛ หน่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	ร่วมเป็นทีมงานหลัก ในการทำกระบวนการทั้งหมด

5. เนื้อหา ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในประเด็นสำคัญดังนี้ คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับระบบชุมชน ได้แก่

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากร ดิน/น้ำ/ป่า

- สถานการณ์ของกลุ่มน้ำ ฝ่ายลตตะกอน น้ำและพฤติกรรมการใช้
- ป่าไม้ กฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการปฏิบัติการตามข้อตกลง
- ที่ดิน / คุณภาพดิน / การจัดทำแผนการใช้ที่ดิน (เช่น เขตป่า เขตลาดชัน เขตคั่นน้ำ เขตการเกษตร การผลิต)
- การจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยชุมชนและหน่วยงาน (ประสบการณ์การจัดการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน)

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและเศรษฐกิจ เช่น

- ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร
- การเลี้ยงสัตว์ (การลดต้นทุนเรื่องอาหารสัตว์) การจัดการดูแลสัตว์เลี้ยง
- การลดรายจ่ายในครัวเรือน
- พลังงาน การใช้พื้น (เอาประหยัดพื้น)
- การจัดการกระบวนการผลิตพืชถิ่นและพืชต่างถิ่น การลดการใช้สารเคมี
- 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสังคม เช่น เงื่อนไขคุณภาพชีวิต (มาตรฐานความสุขสบายของชุมชน) ที่เชื่อมโยงกับการจัดการป่าไม้ การจัดการการผลิตอย่างพอเพียง เพื่อความอยู่ดี กินดี

1.4 การศึกษาที่เน้นเรื่องราวของท้องถิ่น (ในระบบ /นอกระบบ /ตามอัธยาศัย)

- คุณภาพการจัดการศึกษา
- กระบวนการคิดวิเคราะห์ จิตสำนึกสาธารณะ / คุณธรรมจริยธรรม

1.5 สุขภาพเชิงรับและรุก (สมุนไพร) เช่น การตรวจสารเคมีในเลือด การวัดน้ำตาลในเลือด และสารเสพติด

1.6 การถอดถอดของภูมิปัญญา ปกาเกอญอ ศักยภาพภาวะผู้นำ และบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับระบบโลก (ทุนนิยม) /ปัจจัยเอื้อ และข้อจำกัด

- การบริการภาครัฐ ได้แก่ ระบบการศึกษา สาธารณูปโภค ระบบสาธารณสุข
- แหล่งเงินทุน
- สถานการณ์การท่องเที่ยว
- การส่งเสริมพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว (พืชอาหารสัตว์ และพืชพลังงาน)

6. วิธีการ/ เครื่องมือ

1. วิธีการ

- ทบทวนข้อมูลมือสองและพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ โดยใช้แนวการสัมภาษณ์
- ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ดำรงข้อมูลทรัพยากร และการใช้ประโยชน์
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับตำบล
- เวทีสรุปข้อมูลสู่ชุมชนเพื่อหาแนวทางในการพึ่งพาตนเองร่วมกัน

2. เครื่องมือ

- แนวการสัมภาษณ์
- แผนที่กลุ่ม องค์กรชุมชน และศักยภาพ
- แผนที่ภูมิประเทศ ภาพถ่ายดาวเทียมของพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- แผนที่ทรัพยากรธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์
- แผนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศักยภาพ

7. ปฏิทินปฏิบัติการ

กิจกรรม	ช่วงเวลา (ก.ย.- ธ.ค. 2551)
1. ค้นหา และรวบรวมเอกสารทุกขุมที่เกี่ยวกับแหล่งข้อมูล / วางแนวทาง	ก.ย.
2. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับตำบล ในพื้นที่เป้าหมาย 2.1 วางแนวทางในการจัดเวทีร่วมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ค.ย.- พ.ย.
3. เวทีสรุปข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป้าหมาย ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของพื้นที่ สำหรับสะท้อนข้อมูลสู่ชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ สถานการณ์ดังกล่าวในภาพรวม และมีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทาง เพื่อการจัดการตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน	ธ.ค.
4. วางแนวทางการขับเคลื่อนงานนำร่องและขยายผลในพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน ระหว่างตัวแทนชุมชนและองค์กรภาคี	ธ.ค.

นัดหมายครั้งต่อไป วันอังคารที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2551 เวลา 09.00-12.00 น. ในหัวข้อการค้นหา และ รวบรวมเอกสารทุกขุมที่เกี่ยวกับแหล่งข้อมูล / วางแนวทางในการทำแผนที่ทางสังคม ตำบลบ้านจันทร์ แจ่มหลวง และห้วยดอง